



**T. C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI**

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ALGISİNİN SOMUT
OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA İLİŞKİN ALGI
ÜZERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Umut BAYRAM

ŞIRNAK, 2024



**T. C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI**

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ALGISININ SOMUT
OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA İLİŞKİN ALGI
ÜZERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Umut BAYRAM

**Danışman
Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN**

ŞIRNAK, 2024

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu tez çalışmasının Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlandığını, bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılıyıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanımınla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Umut BAYRAM



TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Somut Olmayan Kültürel Miras Algısının Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Algı  zerine Etkisi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Umut BAYRAM

Danışman

Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN

Ekoturizm Rehberliği Ana Bilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Sedat ÇELİK

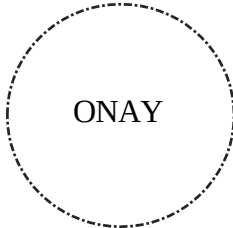
KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN danışmanlığında **Umut BAYRAM** tarafından hazırlanan “**Somut Olmayan Kültürel Miras Algısının Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Algı Üzerine Etkisi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Ekoturizm Rehberliği** Ana Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Jüri Başkanı	Doç. Dr. Çağdaş ERTAŞ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr.Üyesi Yusuf Emre KARAKAŞ	Çevrimiçi
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN	

Savunma Tarihi: 29 / 04 / 2024

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun .././.... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.



Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü
Doç. Dr. İbrahim HÜSEYİNİ

ÖN SÖZ/TEŞEKKÜR

Araştırma süresince ilgi ve desteğini hiçbir konuda esirgemeyen, bilgisi ve tecrübesiyle bana sürekli yol gösteren beni her konuda yönlendiren danışmanım Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.



İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	iii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iv
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	v
ÖN SÖZ/TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	1
1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. <i>Kültür Tanımı</i>	3
1.2. <i>Kültürel Miras Kavramı</i>	5
1.2.1. Somut kültürel miras	8
1.2.2. Somut olmayan kültürel miras.....	9
1.3. <i>Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi</i>	11
1.4. <i>Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasının Önemi</i>	13
1.5. <i>Şırnak İli</i>	16
1.5.1. Şırnak ilinin kısa tarihçesi.....	16
1.5.2. Şırnak'ın coğrafi özellikleri.....	17
1.5.3. Şırnak ilinin somut olmayan kültürel mirası.....	20
1.5.3.1. Şırnak ilinde düğün geleneği	20
1.5.3.2. Şırnak ilinde doğum ve çocuklarla ilgili gelenekler	23
1.5.3.3. Şırnak ilinde ölüm geleneği.....	23
1.5.3.4. Şırnak ilinde dini bayram geleneği	25
1.5.3.5. Şırnak ilinde seyirlik oyunlar	25
1.5.3.6. Şırnak ili ve çevresi halk oyunları.....	26
1.5.3.7. Şırnak ilinde giyim ve kuşam	29
1.5.3.8. Geleneksel el sanatları.....	29
1.5.3.9. Yiyecek-içecek.....	31
1.5.3.10. Yerel etkinlikler	32

2. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI: ŞIRNAK ÖRNEĞİ	34
2.1. Araştırmanın Yöntemi	34
2.1.1. Araştırmanın amacı	34
2.1.2. Araştırmanın hipotezi ve simgesel modeli	35
2.1.3. Araştırmanın evreni ve örnekleme.....	36
2.1.4. Veri toplama aracı.....	37
2.1.5. Veri toplama süreci	38
2.1.6. Veri analizi teknikleri	39
2.1.7. Güvenirlilik analizi	39
2.1.8. Faktör analizi.....	43
2.2. Bulgular.....	46
2.2.1. Demografik özelliklere ilişkin bulgular	47
2.2.2. Korelasyon analizi	47
2.2.3. Regresyon analizi.....	50
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	53
KAYNAKÇA.....	58
EKLER	65
ÖZ GEÇMİŞ	67

ÖZET

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ALGISININ SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA İLİŞKİN ALGI ÜZERİNE ETKİSİ

BAYRAM, Umut

Yüksek Lisans, Ekoturizm Rehberliği ABD

Danışman: Doç. Dr. Aysen ERCAN İŞTİN

Nisan 2024, 67 sayfa

Türkiye'nin konumu, sahip olduğu coğrafi özellikleri ve iskân tarihinin çok eskilere dayanmasından dolayı, sadece doğal güzellikleri ile değil, geçmiş toplum ve medeniyetlerden kalan değerler açısından da çok çeşitli ve zengin bir potansiyeli bulunmaktadır. Sadece görünür vaziyetteki kültürel mirasıyla bile adeta “açık hava müzesi” niteliğindeki Türkiye, bu haliyle kültürel miras araştırmaları açısından büyük gelişmelere açıktır. Özellikle, somut olmayan kültürel miras terimi, UNESCO'nun kültürel mirası korumaya yönelik çabaları sonucunda ortaya çıkmış ve popülerlik kazanmıştır. Bu bağlamda, kültürel ve tarihi zenginlikleri ile birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve farklı dini inanışların bir arada yaşadığı Şırnak'ın somut olmayan kültürel miras açısından önemli bir araştırma konusu olduğu düşünülerek bu araştırmanın yapılmasına zemin hazırlanmıştır. Araştırmada, Şırnak'ın yerel halkının somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algısı üzerinde etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada somut olmayan kültürel miras algısı ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algıyı ortaya koymaya yönelik iki farklı ölçeğin yer aldığı bir anket formu ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın evrenini Şırnak'ın yerel halkı oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılan ve örneklem yeterliliğini sağlayan Şırnak'ın yerel halkı oluşturmaktadır. Araştırmaya 412 kişi katılmış, ancak uç değerler analizinden sonra tespit edilen uç değerler veri setinden çıkarılmış, 406 katılımcı üzerinden analizler uygulanmıştır. Bir istatistik programı ile veriler araştırma amacına uygun analizlere tabi tutulmuştur. Tanımlayıcı istatistikler yapılmış, eksik veri analizi yapılarak verilerin kontrolü yapılmıştır. Ek olarak, verilerin normal dağılımdan gelip gelmediğini tespit etmek amacıyla çarpıklık ve basıklık analizlerinden yararlanılmıştır. Sonrasında ölçek ifadelerinin birbiri ile tutarlılığını ve ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik analizleri arasında faktör analizinden yararlanılmıştır. Değişkenler arasında ilişkileri ortaya koymak amacıyla korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, araştırma değişkenlerinin boyutları arasında düşük, orta ve yüksek düzeyde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, katılımcıların araştırma değişkenlerine ilişkin olumlu yönde görüş bildirdikleri bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras, Kültürel Mirasın Korunması, Şırnak.

ABSTRACT

THE EFFECT OF THE PERCEPTION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ON THE PERCEPTION REGARDING THE PRESERVATION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

BAYRAM, Umut

Master's Degree, Department of Ecotourism Guidance

Advisor: Assoc. Prof. Aysen ERCAN İŞTİN

April 2024, 67 pages

Due to its location, geographical features and long history of settlement, Turkey has a very diverse and rich potential not only with its natural beauties but also with the values inherited from past societies and civilizations. Turkey, which is almost an "open air museum" with just its visible cultural heritage, is open to great developments in terms of cultural heritage research. In particular, the term intangible cultural heritage emerged and gained popularity as a result of UNESCO's efforts to protect cultural heritage. In this context, considering that Şırnak, which has hosted many civilizations with its cultural and historical riches and where different religious beliefs live together, is an important research subject in terms of intangible cultural heritage, this paved the way for this research. The research aimed to reveal the effect of the perception of cultural heritage on the perception of protecting intangible cultural heritage. Quantitative research method was used in the research. In the study, data was collected with a survey form containing two different scales to reveal the perception of intangible cultural heritage and the perception of the protection of intangible cultural heritage. The population of the research consists of the local people of Şırnak. The research sample consists of the local people of Şırnak, who participated in the research voluntarily and met the sample adequacy. 412 people participated in the research, but after the extreme values analysis, the detected extreme values were removed from the data set and analyzes were performed on 406 participants. The data were analyzed using a statistical program in accordance with the research purpose. Descriptive statistics were made, and the data was checked by analyzing missing data. Additionally, skewness and kurtosis analyzes were used to determine whether the data came from a normal distribution. Afterwards, reliability and validity analyzes were conducted to determine the consistency of the scale expressions with each other and the reliability of the scales. Factor analysis was used among validity analyses. Correlation and regression analysis were performed to reveal the relationships between variables. As a result of the research, it was determined that the perception of intangible cultural heritage has a significant effect on the perception of protecting intangible cultural heritage. Additionally, it was determined that there were low, medium and high levels of correlation between the dimensions of the research variables. Finally, it was found that the participants expressed positive opinions regarding the research variables.

Keywords: Cultural Heritage, Intangible Cultural Heritage, Protection of Cultural Heritage, Şırnak.

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
KM	: Kilometre
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin (Maddeler Arası Normal Dağılımı Gösteren Değer)
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
STK	: Sivil Toplum Kuruluşlar
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim , Bilim ve Kültür Kurumu
Vb.	: Ve Benzeri
Vd.	: Ve Diğerleri
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeği	37
Tablo 2. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algısı ölçeği	38
Tablo 3. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin güvenirlik analizi	40
Tablo 4 . Somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı ölçeği güvenirlik analizi.	42
Tablo 5. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin faktör analizi	44
Tablo 6. Somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı ölçeğinin faktör analizi ...	45
Tablo 7. Demografik özelliklere ilişkin bulgular.....	47
Tablo 8. Değişkenlere ilişkin korelasyon analizi	48
Tablo 9. Değişkenlere ilişkin regresyon analizi.....	51



ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. Miras alanları	7
Çizelge 2. Kültürel miras kategorileri	8

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın simgesel modeli	36
---	----



GİRİŞ

Kültürel miras topluma ait, insanlar tarafından oluşturulmuş önceki nesillerden miras alınan ve geleceğe miras amacı taşıyan değerler bütünüdür (Kiper, ve Kiper, 2006:305-314). Kültürel miras, bir topluluk içinde yer alan üyelerin benzer tarihlerini yansıtan, birbirleri ile dayanışma ve paylaşımları geliştiren bir değer olarak tanımlanmaktadır (Can, 2009:3). Kültürel miras; kimliğimizle, benliğimizle, ortak kültürümüzle ve ortak tarihimizle alakalı somut ve somut olmayan değerlerin tümünü içermektedir. Kültürel miras; insanlığın başlangıcından yaşadığımız şu ana kadar ulaşan ve tabiat ile iç içe yer alan ve insan ürünü olarak ortaya çıkan değerlerin bütününe kapsamaktadır (Gül, 2010:390).

Kültürel miras, yerel kalkınma ve kültürel değerleri koruma kapsamında üzerine titizlikle değinilmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel miras binlerce yıllık yaşamsal deneyim sonucu eserlerin, yaratıcılığın günümüze kadar aktarılmasını başarmış kalıntılar olarak yer almaktadır. Kültürel miras dün ile bugün arasında kurduğu bağ ile bir temel oluşturmaktadır (Ünsal ve Pulhan, 2012,33-34). Kentin karakterini, kimliğini ve imajını oluşturmada rol oynayan kültürel miras, çağımızın sosyal ve entelektüel koşullarını gösteren bir aynadır. Ayrıca miras, tüm toplumdaki egemen yerel toplulukların kalıp ve davranışlarının bir yansıması olarak da görülmektedir (Petronela, 2016, s. 732).

Genel olarak, yerli halkların kültürel mirası somut ve somut olmayan kültürel miras olarak ele alınmaktadır. Somut kültürel miras mimari kalıntılar gibi fiziksel varlıkları içerirken; somut olmayan miras sözlü gelenekler, ritüeller, bayramlar gibi fiziksel olmayan varlıkları içermektedir. Dolayısıyla somut kültürel mirasın korunması, belgelenmesi ve anlaşılmasına yönelik çalışmalar yaygın olarak görülürken; somut olmayan mirasın önemi tarih boyunca tam olarak anlaşılmamış ve belgelenmesi, korunması ve paylaşılması konusunda çok az çaba sarf edilmiştir. Oysaki bunlar, birbiriyle ve ülkelerle genel ve yere özgü olarak birbiriyle ilişkili ve önemlidir. Özellikle, coğrafi konum olarak çağlar boyunca birçok medeniyeti ve topluluğu içerisinde barındıran Türkiye (Açııcı vd., 2017.65) için önemli bir çalışma alanıdır. Araştırmanın bu bağlamdaki amacı, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şırnak ilinin somut olmayan kültürel mirası hakkında detaylandırmalar yaparak yerel halkın somut olmayan kültürel miras algısı ve onun korunmasına yönelik algısını ortaya koymaktır.

Şırnak ili, birçok medeniyetle kesişme noktasında olması sebebiyle çeşitli miras unsurlarına ev sahipliği yapmaktadır (Selçuk, 1999:255). Şırnak ili, kültürel miras unsurları bakımından incelendiğinde, bulunduğu konum itibarıyla birçok kültürün kesişme noktası olması sebebiyle seçkin, zengin ve çeşitli ürünlerden oluşan bir mirasa sahiptir (Bayram, ve Coşkun, 2022:218). Şırnak ilinin kültürel miras açısından zengin olmasının sebepleri olarak kültürlerin ve medeniyetlerin birlikteliği ve bıraktığı kalıntılar ele alındığında; kültürel miras içerisinde yer alan ibadethaneler, sit alanları, tarihi eserler, yerleşimler ve yemek kültürü önemli kültürel değerler olarak öne çıkmaktadır (Soydan, ve Şarman, 2019: 589).

Araştırmada, ilk olarak kültür kavramı ele alınmıştır. Ek olarak, kültürel miras kavramına, kültürel miras ve turizm ilişkisine, somut olmayan kültürel mirasın önemine değinilmiştir. Daha sonra, Şırnak ilinin kısa tarihçesi ve coğrafi yapısı detaylandırılmış, Şırnak ilinin sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları kapsamında bilgilere yer verilmiştir. Son olarak araştırma yöntemi başlığı altında araştırmanın amacı,, araştırma hipotezi ve simgesel modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama arası ve süreci, veri analizi teknikleri, güvenilirlik ve faktör analizi detaylandırılmış, bulgulardan yola çıkarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kültür Tanımı

Kültür kavramı; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamlara gelen Latince'deki "Cumtura" veya Colere" kelimelerinden meydana gelmektedir (Uygur ve Baykan, 2007:32). İlk kez Antik Romalı hatip ve filozof Mark Tullius Cicero (M.Ö. 45), kültür terimini kök anlamıyla bağlantılı olarak, insan ruhunun/aklının bakımı, işlenmesi ve eğitilmesi anlamında insanın şekillendirilmesi olarak kullanmıştır. Cicero'ya göre, insan aklının eğitilmesini ifade eden "cultura" tanımı, insanın kendi kendini yetiştirmesidir (Gümüüşü, 2018:99). Başka bir ifadeyle günlük dilde toprağın ekilişini belirten kültür kavramını Cicero, insanın çeşitli beceriler ve felsefi akıl yürütmeyle kazandığı bir "akıl kültürü" olarak ifade etmektedir (Özlem, 2012:159).

Kültür kavramının "gerçek yaratıcısı" ünlü Alman filozof J.G. Herder, kültürü tarihsel bir boyut ile düşünmekte ve onu bir topluluğun, ulusun ya da halkın yaşam tarzı olarak tanımlayarak betimleyici ve etnografik bir kültür kavramsallaştırması olarak önermektedir (Aydemir, 2017:43). Herskovitz ise kültürü, Hedger ile benzer bir tanımla "nesilden nesile aktarılan, bir toplumun bireyleri tarafından öğrenilip paylaşılan tüm değerler, ritüeller, semboller, inançlar ve düşünce sistemleridir." şeklinde tanımlamaktadır (Herskovitz, 1952:634'ten akt. Ataç, 2022:7). Kültür geniş bir alanı kapsamaktadır. Topluluklara ait farklı kültür öğelerini içerisinde barındırmaktadır. Kültür tanımları çeşitlenmekte, yeni kültürel yapılar ortaya çıkmaktadır (popüler kültür, kitle kültürü vb.). Kültür; yaşam tarzı, din, dil, ırk, mezhep, tarih gibi unsurları içinde barındırmaktadır. Turizm etkinliklerine katılma nedenleri içerisinde kültürün önemli bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Kültür yer aldığı bölgeye ait olması ve bulunduğu yerde yaşanması sebebiyle turizm taleplerini de ortaya çıkarmaktadır (Bandeoğlu, 2015:156). Kültür, insanlık tarihi kadar eski bir yapıyı içermekte ve turizm hareketliliği sayesinde kültürlerarası etkileşimi ve iletişimi ortaya çıkarmaktadır. (Emekli, 2006:54).

Kültür, yaşanan dönemin yapısına göre farklı tanımlamalar içermektedir. Kültür kavramı Türk diline iki farklı kaynaktan gelmektedir. Fransızcada kültür tanımının dilimizdeki karşılığı irfan olarak yer alırken Amerikan İngilizcesindeki karşılık gelen kavram ise medeniyet şeklinde ifade edilmektedir (Meriç, 1986:15). Gökalp, Kültür ile

medeniyet kavramlarının farklı anlamlar ifade ettiğini belirtmektedir ve kültürü “hars” olarak tanımlamaktadır. Gökalp’e göre hars kavramı ulusal yapıda yer alırken, medeniyet kavramı uluslararası bir anlam ifade etmektedir. Her topluluğun temelinde hars vardır. Hars yaklaşımı gelişim gösterdiğinde medeniyetin doğuşu başlamaktadır (Gökalp, 1976:25). Kültür, bir kavmin ve topluluğun geçmişten günümüze kadar sürdürdüğü değer ve inanç yargılarının tümünü içerisinde barındırmaktadır. Bilim, ahlak, sanat ve dini değerler bu bağlam altında yer almaktadır (Topçu, 1961:15). Kültür, insanlığın toplumsallaşması ile meydana gelmesini ve kişinin toplumla entegrasyonu neticesinde gelişim göstermesini ortaya koymaktadır (Çeçen, 1984:62).

UNESCO’nun düzenlediği Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi’nde ifade edilen kültür tanımına göre “bir toplumu veya toplumsal bir grubu belirleyen ve tanımlayan zihinsel, duygusal, maddi ve de manevi özelliklerin bileşiminden oluşan, insanın temel hak ve hürriyetlerini, yargılarını, geleneklerini, inanç değerlerini de içine alan bir bütünsel bir yaklaşımdır (Anonim, 2022b).

Kültür kavramı kendi içerisinde çeşitli işlev ve potansiyelleri barındırmaktadır. Fichter’e göre kültür kavramının dört ana özelliği aşağıda yer alan şekilde ifade edilmektedir (Fichter, 2002:117):

1. Kültür, toplumları birbirinden ayırmaya yarayan işaret ve sembollerdir,
2. Kültür, içinde bulunduğu toplumun değerlerini barındırmanın yanı sıra onları anlamlandıran yorumlardır,
3. Kültür, bireysel ve toplumsal dayanışmanın unsurlarını oluşturur,
4. Kültür; bir toplumun var olmasına, kalkınmasına ve ilerlemesine olanak tanıyan süreçler toplamıdır.

Kültür, bir kavram olarak kendine has özellikleri içerisinde barındırmaktadır. Bu özellikler, geçmiş ve günümüzü kapsayacak şekilde tarihsel süreç boyunca devamlılık sağlamaktadır. Kültürün özellikleri ile ilgili birçok kaynakta farklı yaklaşım ve düşünceler bulunsa da genel manada kültüre altı başlık içerisinde yer verilmektedir (Yılmaz, 2020:23). Bu altı maddeye göre kültür (Turan, 1990:20);

- Toplumsaldır,
- Tarihseldir,

- Öğrenilip aktarılması gerekmektedir,
- İşlevseldir,
- Birlik içinde çokluktur,
- Devingen ve değişkendir.

Kültür toplumun temelini oluşturmaktadır. Kültür, toplumları birbirinden ayıran temel özellik olarak kabul edilmektedir. Kültürün nesilden nesile aktarılmasıyla kültürel etkileşim ve paylaşımlar ortak bir değer kazanmaktadır. Kültür, toplumlar arasında paylaşılan inançlar ve değerlerin bütünü olarak tarif edilmektedir. Topluluklar tarafından ortak kabul edilen fikir ve kavramlar kültürü oluşturan etkenleri içermektedir (Özkartal, 2015:27).

Toplumun yapısına göre kültürü oluşturan öğelerin bir ya da birkaçı ön plana çıkarak, toplumun tanınır kimliğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda kültürün başlıca öğelerini şu şekilde sınıflandırılabilir (Anonim, 2021);

- Dil,
- Din,
- Eğitim,
- Ekonomi,
- Teknoloji,
- Sosyal Kurumlar,
- Örf ve Adetler,
- Değerler ve Tutumlar,
- Semboller, Tabular ve Törenler,
- Sanat (el sanatları, plastik sanatlar, folklor, müzik, dans, tiyatro) (Ertaş, 2018:1-15).

1.2. Kültürel Miras Kavramı

Toplumun temelini kültür oluşturmaktadır. Toplumları birbirinden ayıran birincil özelliktir. Kültür nesilden nesile aktarılarak, etkileşimler ve paylaşımlarla ortak bir değer oluşturmaktadır (Kalay ve Yıldız, 2017: 10). Bu durum kültür ile toplumlar arasında

farklılıklar oluşturmaktadır. Kültür, toplumlar tarafından paylaşılan inançlar bütünüdür. Bir topluluk tarafından ortak kabul gören fikirler ve kavramlar kültürü oluşturan unsurları içermektedir (Özkartal, 2015:27). Kültürel mirasın zenginliği ve karmaşıklığı, bu kavramın anlamsal evrimini de kanıtlamaktadır. Kültürel miras kavramı günümüzde somut ve somut olmayan olmak üzere genel olarak iki kategoriye ayrılmaktadır (Külcü, 2015:32). Kültürel miras, "geçmişten miras alınan ve farklı nedenlerle geleceğe miras bırakılmak istenen, fiziksel olarak var olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünü" biçiminde ifade edilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009:3). Bir ülkenin kültürel mirası, içinde yaşayan bireylerin değer algıları üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olması bakımından önem arz etmektedir. Bununla beraber, karmaşık bir yapı sergilemektedir ve toplumlar üzerindeki etkisini değerlendirmek kolay olmamaktadır. Kültür, bir insan grubunun üyelerini diğerinden ayıran kolektif bir zihin programı olarak tanımlanabilmektedir. Toplumlar zamanla kendine has kültürlerini geliştirme eğiliminde bulunmaktadırlar (Hakala vd., 2011:450). Kültürel miras benzer uyruktaki ve soydaki bireylerin ortak geçmişlerini anlatan, tarihi birikimlerini ortaya çıkaran, somut ve somut olmayan olmak üzere bilhassa içerisinde bulunduğu topluluk ve gelecek nesiller için değil tüm insanlık için önem arz eden bir zenginliktir (Aliağaoğlu, 2004:50). Kültürel miras varlıkları bulunduğu destinasyonlarda kültürel, sosyal, fiziksel kalkınma için iktisadi bir gelir kaynağı olarak görülmekte ve değerlendirilmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Kültürel mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmak, kültürel miras yönetimi hususunda ana hedef olmasına karşın korumayla beraber iktisadi ve sosyal gelişimin de sağlanması, milletin kültürel kimlik değerleri göz önüne alınarak toplumsal beklentilerinin gelecek nesil ve insanlık açısından ön plana çıkarılması, korumada sürdürülebilirlik kavramını beraberinde getirmiştir (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017:58).

Kültürel miras yaklaşımı; insanların ve toplulukların tarih boyunca topladıkları tecrübelerin ve deneyimlerin, gelenek ve göreneklerin devamlılığını sağlamak açısından önem arz etmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Bu bağlamda yaşayan müzeler; bulundukları bölgenin ve bölgedeki toplumun kültürünü, yaşayış şeklini korumak adına her yaş grubundan ziyaretçisine deneyimleme imkânı sağlamaktadır. Bu şekilde müze köyler, kültürel mirasın korunmasını sağlayarak gelecek kuşaklara aktarmada ve aynı zamanda kültürü tanıtmada eğitici ve öğretici bir rol üstlenmektedir (Acıelma ve Güngör, 2021:76).

Yaşamın başlangıcından günümüze kadar insan ve insan topluluklarının

yaşamlarının tüm detaylarından süzülerek meydana gelen maddi ve manevi değerlerin tamamını ifade eden kültürel miras, bu anlamda insanın bilinen tüm zaman dilimleri içinde yaşayıp biriktirdiği ve kendinden sonrakilere aktardığı bir tür veriler dizisidir (Aliağaoğlu, 2004:19'dan akt. Ataç, 2022:13).

Kültürel miras: “İstisnaî evrensel değere sahip anıtlar, yapı toplulukları, sitler” olarak adlandırılmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Günümüzde miras çok farklı şekillerde yer almaktadır. Çizelge 1’de miras alanları listelenmiştir.

Çizelge 1. Miras alanları

Miras alanları	
Doğal	Doğal kaynaklar, hayvanat bahçeleri, müzeler (Fauna, flora, jeoloji, doğal yaşam, hava ve su)
Peyzaj	Milli parklar, doğal alanlar, miras sahiller (Bahçeler ve parklar, kültürel ve arkeolojik alanlar, sıra dağlar, ovalar ve sahil şeritleri)
Anıtlar	Kayıtlı binalar, tescillenmiş anıtlar, korunan alanlar (Binalar, geçiş güzergâhları, arkeolojik kalıntılar, heykeller)
Sit alanları	Milli savaş alanları, tarihsel izler (Savaş alanları, mitolojik şehirler)
Eserler	Müzeler, galeriler, açık hava müzeleri (Müze eserleri, aile albümleri, sanat çalışmaları, batıklar [gemi])
Etkinlikler	Kulüpler, topluluklar, gelenek ve görenekler (Dil, din, festivaller, sporlar, yeme ve içme, takvimler, gelenekler, el sanatları)
İnsanlar	Savaş alanları, plaketler, mezarlıklar, vasiyetnameler (Azizlerin veya azizelerin kutsal emanetleri, kahramanlar, mağdur kimseler, ünlü insanların eşyaları)

Kaynak: (Howard, 2003:54)

Kültürel miras kavramı, toplumların sanatçıların, mimarlarının, yazarlarının ve bilim adamlarının katkılarıyla toplumların geleneğinin, değerlerinin, usta kişilerin çalışmalarını, dini yönden ritüellerini ve hayata anlam katan değerlerinin tümünü içerisinde barındırmaktadır (Mexico City Declaration on Cultural Policies, 1982).

Güncel bilgiler ışığında kültürün farklı sınıflandırmaları bulunmakla birlikte en genel sınıflandırmalardan birinin maddi kültür ve manevi kültür şeklinde olduğunu aktarmak mümkün olmaktadır. Bir toplumun sahip olduğu binalar, araç-gereçler, giysiler vb. somut varlıklar maddi kültür başlığı altında ele alınabilirken; toplumun inançları, gelenekleri, normları, düşünce biçimleri gibi kavramlar manevi kültür öğeleri başlığı

altında ele alınabilmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Nesilden nesile aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, tabiatla ve tarihleriyle bağ kurmalarına dayanarak, devamlı biçimde yeniden yaratılmakta ve onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırılmaktadır (Türker ve Çelik, 2012).

1.2.1. Somut kültürel miras

Türk hukuku bağlamında korunması gerekli görülen somut kültürel miras, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, somut kültürel varlıklar, "tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde ve yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar" olarak tanımlanmaktadır (Mejuyev, 1987:22; Çelikaş Türkbay, 2021:1449). Taşınmaz kültürel miras olarak mimari eserler, anıtlar, kültürel manzaralar, kanallar, köprüler, tarihi parklar, arkeolojik ve tarihi merkezlerden bahsedilebilmekteyken; resim, heykel, eski para, takı ve süs eşyaları gibi varlıklar ise taşınır kültürel miras olarak sınıflandırılabilir (Demirbulat vd., 2015:65-66). Somut kültürel miras, "tarih öncesi ve sonrası çağlardan günümüze kadar ulaşabilmiş, taşınabilen veya taşınamayan, yer altında veya yer üstünde karşılaşılan eski yerleşim alanlarındaki mimari yapılar ya da yapı kalıntıları, ortak kullanım alanları, günlük yaşamda kullanılan nesneler, tarihi ve sanatsal eserler" olarak tanımlanmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Taşınmaz ve taşınabilir kültürel miras kategorilerinde yer alan unsurlara Çizelge 2'de yer verilmiştir.

Çizelge 2. Kültürel miras kategorileri

Taşınmaz Kültürel Miras	Taşınır Kültürel Miras
Mimari Yapılar	Sikke ve Paralar
Anıtlar	Resimler
Arkeolojik Sit Alanları	El Sanatları
Tarihi Merkezler	Takı ve Süs Eşyaları
Tarihi Binalar	El Yazması Eserler
Doğal ve Kültürel Manzaralar	Arşivler
Köprüler	Heykeller
Türbe ve Mezarlar	Müzik Aletleri
Doğal Oluşumlar	Günlük Kullanılan Eşyalar vb.
Yel ve Su Değirmenleri	
Tarihi Bahçe ve Parklar	

Kaynak: (Aslan ve Ardemagni, 2006:9)

Somut kültürel miras ürünleri belirli özelliklerdeki yapıları kapsamaktadır. Bunlar:

miras anıtlar, yapı grupları ve sit alanlarından meydana gelmektedir. (UNESCO, 1972): “Anıtlar: Tarihsel, sanatsal değerleri olan mimari eserler, heykel, resim bağlamındaki şaheserler, arkeolojik bağlamdaki yapıları kapsamaktadır. Yapı toplulukları, mimarileri veya arazi üzerine kurulmaları nedeniyle evrensel değere sahip yapı topluluklarıdır. Sitler, insan eliyle oluşan eserler ve insanın ortak yapıları, eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlardır.” (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

1.2.2. Somut olmayan kültürel miras

Somut olmayan kültürel miras kavramı, UNESCO’nun 2003 yılında yapılan 32. Genel Kurulu’nda kabul edilmiş olan sözleşmeye gereğince ortaya çıkmıştır. İlk olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır ve konuyla alakalı olarak da Türkçe mevzuata somut olmayan kültürel miras biçiminde çevrilmiştir (Ertaş, 2018:1-15). Somut olmayan kültürel miras yaklaşımı, kültürel mirası koruma programının ismi şeklinde var olmuş ve bu şekilde yayılmıştır. Fransızca olarak “patrimoine culturel immaterial” olup İngilizce olarak da literatürde “intangible cultural heritage” olarak tanımlanmıştır (Gürbüz, 2022).

Somut olmayan kültürel miras terimi, UNESCO’nun kültürel mirasın korunmasıyla alakalı yapmış olduğu çalışmalarından ortaya çıkmış ve bilinirlik kazanmıştır (Ahmad, 2006:300). Bilhassa 1972’de Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde ifade edilen kültürel mirasın bütünü somut olarak ele alınmış oluşu, 2003’te Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin hazırlanmasına gerekçe oluşturmuş ve isminin tayin edilmesinde etkili olmuştur (Aslan ve Ardemagni, 2006:11). 1972 yılındaki sözleşmenin kabul edilmesini takip eden dönemde UNESCO belgelerinde sırasıyla folklor, popüler ve geleneksel kültür, maddi olmayan miras, sözlü ve somut olmayan kültürel miras gibi terimler kullanılmıştır. 1973’te yayınlanan Bolivya Bildirgesi’nde folklor, UNESCO içinde 1982 yılında kurulan bölüme maddi olmayan kültür, 1989 Tavsiye Kararı’nda popüler ve geleneksel kültür, 1997/98 Başyapıtlar İlan Programı’nda sözlü ve somut olmayan kültürel miras terimleri kullanılmıştır (Oğuz, 2013:5). Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), “sözlü anlatımlar, sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüel ve festivaller, halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar, el sanatları geleneği gibi kültürel unsurları ve üretim süreçlerini” kapsayan bir kavram olarak kullanılmaktadır (Ahmad, 2006:301).

Somut olmayan kültürel miras; toplumların, grupların ve kimi durumlarda

bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve buna ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras; toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılmakta, bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu vermekte; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunmaktadır (Oğuz, 2009:57).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde aktarıldığı üzere kültürel mirasın korunması, kültürel mirasa sahip çıkılması, kültürel miras unsurlarına değer verilmesi, uluslararası ölçekte işbirliği ile nesillere aktarılması bu sözleşmenin ana amaçlarının temelini oluşturmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bu sözleşmede, Somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması hususunda 2030 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle işbirliği halinde çalışarak sürdürülebilirliğe, aşırı turist yoğunluğuna sebep verilmeyecek bir şekilde tekrardan kültürel miras unsurlarına canlılık kazandırılması amaçlanmıştır (Özünel, 2019:43). Somut olmayan kültürel miras yaygın olarak aşağıda sıralanan unsurları içermektedir (Anonim, 2022c):

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı görevi gören dille beraber sözlü gelenekler ve anlatımlar (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.),
- Görsel sanatları (karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.),
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler (nişan, düğün, doğum, nevruz, vb. kutlamalar),
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.),
- El sanatları geleneği (dokumacılık, nazar boncuğu, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi) şeklinde sıralanmaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması sözleşmesinin ana unsuru ve amacı; isminden de aktarıldığı gibi tamimiyle kültürel mirasın korunması ve bu bağlamda gerekli önemlerin ve tedbirlerin alınması amacını taşımaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Korunmanın sağlanabilmesi için hem toplumsal düzeyde bilincin artması hem de ulusal, uluslararası iş birliği ve dayanışmanın artmasının sağlanması, bu noktada ilgili ve alakalı birimlerin sivil

toplum odaklarının ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına karşı saygı duymaları bu sözleşmenin bir başka amacı olarak yer almaktadır (Ahmad, 2006:305).

Birleşmiş Milletler ve ona bağlı olan UNESCO bu sözleşmeyi milletlerarası sahada kültürel kimliğin önemli bir bölümü olarak kabul etmekte ve yaratıcılığın geliştirilmesinin ve kültürel çeşitliliğin korunmasının buna bağlı olduğunu belirtmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Somut olmayan miras, kültürler arasındaki uyum ve nezaket içinde milletler ve milletlerarası gelişmede taban bir role sahip bulunmaktadır. Globalleşme sürecinde, bu kültürel mirasın pek çok formu kaybolmakta veya kültürel tek-tipleşme, silahlı çatışmalar, turizm, endüstrileşme, kentleşme, göç ve çevre kirliliğinin tehdidi altında kaldığı belirtilmektedir (Çelepi, 2016:19).

1.3. Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi

Turizm sektörü ticaret, iletişim, kültürel faaliyetleri ve buna bağlı unsurları, disiplinleri içinde barındıran multidisipliner bir sektör ve alan olması nedeniyle dünyada en çok gelir getiren sektörlerin başını çekmektedir. Turizm genel olarak insanların devamlı yaşadığı yerlerin dışında bir tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerin giderilmesi maksadıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir (Kozak vd., 1997:1). Bir başka kaynağa göre, “turizm, seyahat eden insanların konaklama, ulaşım, yeme-içme, gezi, rehberlik gibi ihtiyaçlarının karşılanması için yürütülen tüm faaliyetler ve bu faaliyetleri kendine iş olarak seçmiş olan sektördür.” şeklinde tanımlanmaktadır (Anonim, 2022a). Turizm, emek yoğun bir sektördür (Yamak vd., 2012:216). Sektörün bu özelliği üretilen ürünün daha karmaşık hale getirmektedir. Turizmin özellikleri açısından incelendiğinde yüksek yatırımlar gerektirmesi, üretildiği yerde tüketilmesi, bütün bir yıl hizmet verilmesi, turizm arzının değişiklik göstermesi gibi başlıca özellikler turizmin ana özelliklerini oluşturmaktadır (Özdemir, 2009:73). Geçmişte turizm anlayışı ve algısı kitle turizminin de etkisiyle deniz, kum, güneş üçlüsünün daha yoğun ve tercih edilir bir noktada olduğu gözlenmektedir. Zaman içerisinde sektörün kendi içerisinde ve koşulların getirdiği gereksinimler neticesinde turizm, kendini yenilemekte ve yeni koşullara adapte olmaktadır (Çetin, 2010:19). Yeni koşullar çerçevesinde ürün çeşitlendirmesine giderek piyasaya yeni ürün türlerini arz etmektedir. Bu bağlamda kitle turizmine bir seçenek olarak alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır. Alternatif turizm türleri de deniz-güneş-kum üçlüsünün yanında farklı turizm faaliyetlerini içerisinde barındırmaktadır (Kaderli, 2014:29).

İnsanoğlunun istek ve taleplerinin sonsuz olması ve dünya içerisinde yaşam süresinin oldukça kısıtlı olması göz önünde bulundurulduğunda turizmin insan hayatında önemli ve insanlar için lüks değil ihtiyaç halini aldığı gözlemlenmektedir (Adiloğulları, 2007). İnsanları turizm faaliyetinde bulunmaya teşvik eden unsurlar; dinlenme, eğlence, farklı destinasyon ve kültürlerle kaynaşma, beden ve ruh sağlığı gibi faktörler ile çeşitlenmektedir. Bu kültürel kaynaşma, yerel halk ve gelen turistin kendi kültürlerini karşı tarafa aktarması ile gerçekleşmektedir (Çakırca, 2015:16). Turizm bu noktada toplumlar arasında kaynaştırıcı ve birleştirici bir rol oynamaktadır. Her toplumun geçmişten günümüze gelen kültürel birikimleri ve alışkanlıkları vardır. Bunlar fiziksel yapılar ve eserler olabileceği gibi gelenek, örf, adet, tören, ritüel, anane gibi soyut kavramlar da olabilmektedir (Diker, 2019:365). Yalnızca yerel toplulukların içinde kalarak ve yerel yaşam tarzına, geleneksel uygulamalara veya geleneklere bizzat maruz kalarak, somut olmayan kültürel miraslar, genel ziyaretçi deneyiminin bir yönü haline gelmektedir. Ziyaretçilerin yerel bölge ve kültüre ilişkin anlayışını ve takdirini artıran somut olmayan kültürel mirasların deneyimlenmesi, sürdürülebilir turizm gelişiminin ilerlemesi için bir itici güçtür (Esfehani ve Albrecht, 2018, s. 17-18).

Kültür ve miras turizmi, örtüşen ve birbirinin yerine kullanılabilen terimlerdir. Aynı doğrultuda, miras turizminin eski şeylere dayandığı ve genellikle kırsal alanlarda ve daha spesifik yerlerde gerçekleştiği, kültür turizminin ise kentsel alanlarda ve daha az belirlenmiş yerlerde baskın olduğu ileri sürülmektedir. Bu durumda, miras turizminin tüm tanımları bir kaynak olarak insanlığın geçmişine ait unsurları ve turistlerin neden hareket ettiğine dair (turistler kendi kişisel kültürlerini geliştirme, öğrenme arzusu gibi) çeşitli nedenleri içermektedir (Álvarez-García vd., 2019, s. 2-3).

Kültürel miras ve turizm arasındaki ilişki bir dizi fayda ve fırsattan kaynaklanmaktadır. Miras binaları ve alanlarının yeni kullanımları ile ilgili olarak, turizmin miras binaları için yeni kullanımların tanımlanmasına katkıda bulunması ve miras varlıklarına sahip olmanın birçok bölge ve kasabanın turizmi geliştirmesine veya mevcut teklifi çeşitlendirmesine olanak sağlaması nedeniyle diyalektik bir ilişkiye sahiplerdir (Conti, 2015). Dolayısıyla, turizmin kültürel miras ile ilişkisi incelendiğinde, turizm, özellikle kültürel miras unsurlarının ortaya çıkarılması; yaşatılması ve korunmasına katkı sağlamaktadır (Avcı ve Memişoğlu, 2016:15). Kültür her dönem turizmde vazgeçilemez bir unsur olarak yer almaktadır. Günümüzde toplumların eski medeniyetlerin veya

kültürlerin izlerini görme arzusuna ek olarak kendi kültürlerinin dışındaki yerel kültürlerle de merak duymaya başlaması neticesinde alternatif turizm türlerinden olan kültür turizminin ortaya çıkışı sağlanmıştır (Emekli, 2006:54). Bununla birlikte, UNESCO, birçok durumda kültürel miras varlıklarının olduğu yerlere özellikle diğer ülkelerden gelen turistlerin önemli bir artışına işaret etmiş ve böylece miras ve turizm arasında güçlü bir ilişki oluşmuştur (Gonzalez Santa-Cruz ve Lopez-Guzman, 2017, s. 111).

Günümüzde turizm faaliyetinin geldiği noktayı Dünya Turizm Örgütünün verileri üzerinden açıklamak yerinde olacaktır. Dünya Turizm Örgütü'nün 2012 yılı verilerine göre günümüzde 1.035 milyar insan turizm faaliyetinde bulunmaktadır (www.aregem.kulturturizm.gov.tr). Sektörün dünya ekonomisine katkısı ise 1.2 trilyon doları bulmaktadır (www2.unwto.org). Ülkemiz 2012 yılında 31.6 milyon turist ve 23,44 milyon dolar turizm geliri ile dünya turizm sıralamasında altıncı sırada yer almaktadır (www.kultur.gov.tr). Gerek dünya ekonomisi gerekse ülke ekonomisi için son derece önemli sektörlerden biri olan turizm sektörü günümüzde ortaya çıktığı ilk zamanlardaki deniz-kum-güneş üçlüsünden farklı bir şekil almıştır. 1970'li yıllarda dinlenme, deniz, sıcak iklim merkezli gelişme gösteren dünya turizm hareketleri 1980'li yıllardan sonra daha çok kültür amaçlı olarak değişmeye başlamıştır (Kafesoğlu, 1992: 15-27). Türkiye'de de Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verilerine göre ülkemizi ziyaret eden turistlerin ziyaret amaçları içerisinde gezi ve eğlence (%58) amacından sonra kültür turizminin (%6,4) yer aldığı gözlemlenmektedir (www.kultur.gov.tr). Her ne kadar yüzde olarak oran düşük görünse de dünya turizm eğilimleri de dikkate alındığında kültür turizminin ülke turizminin geleceğini belirleyen bir faktör olacağı kuşkusuzdur (Ekici, 2004: 1-5).

1.4. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasının Önemi

Türkiye, 2006 yılında 5448 sayılı “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” ile UNESCO'nun bu sürecine dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf devlet olmuştur (www.aregem.kulturturizm.gov.tr). Bu tarihten itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, 4848 Sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 13. maddesine göre Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü icracı birim olarak çalışmalarını sürdürmektedir (Briggs, 2007:74-99). Kültür ve Turizm Bakanlığı, il müdürlükleri aracılığıyla ülkemizde yer alan potansiyel Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının listesini hazırlamakta ve her yıl bu listelerden Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünün incelemeleri sonucu seçilen kültürel

miras unsurlarını korunması amacıyla UNESCO'ya sunmaktadır (Ekici, 2004: 1-5). Bu bağlamda; 2003 yılında meddahlık, 2005 yılında Mevlevi sema törenleri, 2009 yılında âşıklık, Karagöz ve Nevruz; 2010 yılında geleneksel sohbet toplantıları, Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Alevi-Bektaşî Ritüeli olarak semah, 2011 yılında Tören Keşkeği Geleneği ve 2012 yılında ise Mesir Macunu Festivali UNESCO'ya sunulmuştur (Kafesoğlu, 1992: 15-27). 2011 yılından itibaren her yıl taraf devletlerin sadece bir dosya teklifi vermesi zorunluluğu getirilmesi nedeniyle Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğün çalışmaları içerisinde ileriki yıllarda sunulmak üzere; aşure, Türk kahvesi, ebru sanatı, nazar boncuğu, Ahlat taş işçiliği, Giresun İli Çanakçı ilçesindeki ıslık dili dosyaları da hazırda bekletilmektedir (Briggs, 2007:74-99).

Çağdaş ve tarihi kültürlere ait somut ve somut olmayan değerlerle ilgili olarak, onları görme, haklarında bilgi ve deneyim edinme amacıyla gerçekleşen ve bununla ilgili ürün ve hizmetlerin satın alınmasına bağlı olarak doğrudan ve dolaylı faaliyetlerden oluşan bir turizm olgusu (Gülcan, 2010:102) olarak tanımlanabilecek kültür turizmi, gelir sağlayıcı etkisinin yanı sıra kültürel değerlerin korunmasına katkısı nedeniyle de üzerinde durulması gereken bir turizm şeklidir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002:189). Çünkü kültür turizmi sayesinde somut ve somut olmayan kültürel değerler turistik birer ürün haline getirilerek korunabilmektedir. Söz konusu kültür unsurlarının turistik ürünler haline getirilmesiyle maddi kazanç sağlama aracına dönüştürülmesi, bu değerlerin tekrar canlandırılması ve yerel halkın bu değerlere sahip çıkmasına da katkı sağlamaktadır (Uygur ve Baykan, 2007). Ancak turizmin olumlu etkileri sayesinde kültürün korunmasının mümkün olduğunu ifade etmek iyi niyetli bir yaklaşım olmakla birlikte yetersiz kalacaktır. Zira turizmin olumsuz etkilerinin de var olduğu ve bu olumsuz etkilerin kültürel değerlerin yozlaşmasına veya tamamen kaybolmasına neden olabileceği unutulmamalıdır (Ekici, 2004: 1-5). Kültürel değerlerin kontrolsüz ve plansız bir şekilde turistik ürün olarak kullanılması, somut ve somut olmayan kültürel değerler üzerinde yıkıcı etkiler yaratabilecektir. Somut kültürel miras üzerindeki zarar yapıların, binaların tahrip olması şeklinde olabileceğinden kısmen telafi edilebilir zararlar şeklinde ortaya çıksa da özellikle somut olmayan kültürel değerler üzerinde oluşabilecek zararlar geri dönüşü olmayan kayıplara neden olabilecektir (Ekici, 2004: 1-5).

Türkiye'de kültür turizmi denildiğinde akla en çok gelen turistik ürünler somut kültürel değerler olmaktadır. Ören yerleri, saraylar, hanlar, antik kentler gibi Anadolu

topraklarında yaşamış pek çok uygarlığa ait kültür varlıkları ülke turizmi açısından turistik ürün olarak değerlendirilmektedir. Kapadokya, Topkapı Sarayı, Efes Antik Kenti, Aspendos Tiyatrosu ve daha pek çok kültürel değer günümüzde müze olarak turizmde kullanılmaktadır (Ekici, 2004: 1-5). Somut olmayan kültürel miraslar açısından değerlendirildiğinde ise el işçiliği (ebru, hat, sedef kakma vb.), sema gösterileri, halk oyunları gibi kültürel unsurların günümüzde hâlihazırda turistik ürünler olarak değerlendirildiğini ifade etmek mümkündür. Özellikle resort otellerin bünyesinde yer alan animasyon ekiplerinin kimi zaman somut olmayan kültürel değerleri turistlere yansıttıklarını ifade etmek mümkündür. Ayrıca Kapadokya bölgesinde gerçekleştirilen Türk Gecesi organizasyonlarında halk oyunları ve sema gösterilerinin turistik ürün olarak sunulduğunu ifade etmek mümkündür (Kafesoğlu, 1992: 15-27). Bodrum, Marmaris, Fethiye, Antalya gibi kıyı şeridinde gerçekleştirilen Türk Gecesi etkinliklerinde ise maalesef kültürel değerlerin sunulduğunu ifade etmek pek de mümkün olamamaktadır. Ancak bununla birlikte söz konusu bölgelerde gerçekleştirilen köy turları ise köy yaşam tarzı, köy kıyafetleri, el sanatları gibi kimi kültürel unsurların turistlere tanıtılması mümkün olmaktadır. Karadeniz bölgesini özgü yayla kültürü de özellikle yerli turistler tarafından talep görmesi ile birlikte son yıllarda turizme sunulmuş bir başka somut olmayan kültürel miras örneğini oluşturmaktadır (Ekici, 2004: 1-5).

Urfa bölgesinde sıra gecesi, Konya’da sema gösterileri, İstanbul’da saray mutfağı, Mardin’de sedef kakma, ülkemizin her yöresinde yöresel yemekler, nazar boncuğu, halk oyunları ve daha pek çok somut olmayan kültürel miras unsurları turistik ürün olarak kullanılmaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi temel problem söz konusu bu kültürel unsurların planlı bir şekilde turistik ürün haline getirilmesi gerekliliğidir (Ekici, 2004: 1-5). Her unsur turistik ürün olarak değerlendirilme potansiyeline sahip olmakla beraber sadece turistik ürün oluşturma süreçleri doğru planlanmış olan kültürel değerlerin korunarak kullanılmasından söz edilebilmektedir (Kafesoğlu, 1992: 15-27). UNESCO’nun temel amacının söz konusu kültürel unsurların korunması olduğu unutulmamalı ve bu unsurlar turistik ürünlere dönüştürülürken sürdürülebilir turizm çerçevesinde koruyarak ve mümkünse geliştirerek kullanmak temel prensip olarak belirlenmelidir (Ekici, 2004: 1-5).

Atalarımızın bıraktığı tarihi-kültürel eserler, peyzajlar ve somut olmayan kültürel miras hazinesi büyük hatta değerli bir varlık olmasının yanında sürdürülebilir kalkınma için de bir kaynaktır. Küreselleşmeyle birlikte, tüm bir ulusun ruhunu ve bilgeliliğini temsil

eden bu mirasların kültürel değeri her zamankinden daha önemli hale gelmektedir. Bu büyük varlık, dikkatsizce geliştirilirse yok edilebilmekte ve unutulabilmektedir. Üstelik çevreye, bölgenin ve tüm ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine doğrudan olumsuz etki yapabilmektedir (Hoang, 2021, s. 6).

Kültür ve miras değerleriyle ilgili ortak paylaşılan bilgiler veya bir topluluğun kimliği, farklı paydaşların çıkarlarını ve amaçlarını uyumlu hale getirmede önemli bir faktördür. Özellikle kişinin kültürü ve tarihi geçmişiyle ilgili olan bu ortak kimlik, kişinin kültürel mirasıyla gurur duymasını sağlamaktadır. Kişinin kültürel kimliğinden duyduğu bu gurur, çoğu zaman eğitimi ve tarihi varlıkların varlığı ve önemi ile kültürel kaynakların korunmasının arzu edilirliliği konusunda halkın farkındalığını artırma çabalarını motive etmektedir. Dolayısıyla kültürel mirasın korunması, yerel nüfusa yalnızca kültürel faydalar sağlamakla kalmayıp aynı zamanda ekonomik faydalar da sağlamaktadır (Chng ve Narayanan, 2017, s. 1080).

1.5. Şırnak İli

1.5.1. Şırnak ilinin kısa tarihçesi

İl uzun tarihi boyunca çok sayıda eyalet başkentine ev sahipliği yapmış ve zengin tarihi önemini ortaya koymuştur. Suriye ve Irak sınırında yer alan il, derin bir tarihi geçmişe sahip olup stratejik konumu nedeniyle jeopolitik önemini korumuştur (Top, 2009:27).

Şehir tarih boyunca organize devlet kavramına öncülük eden pek çok kavim ve uygarlığın doğduğu yer olmuştur. Hem insanlığa hem de doğal dünyaya yüzyıllarca süren tahribatlara rağmen, eski uygarlıklardan kalma, zamanın testinden geçmiş ve günümüzde varlığını sürdüren çok sayıda kültürel kalıntıya sahip kadim bir şehirdir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Şehir Guti, Babil, Asur, Med, Pers, Sasani İslam Emirliği, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı gibi farklı medeniyetlere ait çok sayıda sanat şaheserine ev sahipliği yapmaktadır. Bu sanat eserleri, bu medeniyetlerin zengin mirasını taşımakta ve sınırlar içindeki varlığı gerçekten dikkat çekmiştir (Ertaş, 2018:1-15). Örneğin Beytüşşebap'taki mağaralarda MÖ 7000'li yıllardan kalma karmaşık insan ve hayvan figürleri oymaları görülmüştür (Gülsever ve Kaya, 2022:29). Ayrıca Güçlükonak Finik Kalesi'nin duvarlarında bulunan kaya kabartmaları ve Kasrik Boğazı'nda Gutilerden kalma kaya kabartmaları da şehrin tarihi

önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Şah (Çağlayan) köyünün kuzey yamaçlarında Asur Kralı Sanherib'e atfedilen bir kaya kabartması dikkat çekmektedir. Bunlar şehrin derin kültürel varlığına katkıda bulunan sayısız arkeolojik, tarihi ve kültürel hazineden sadece birkaç örnektir. Güçlükönak Herazan'dan İdil'deki Ziving Mağaraları'na, Cizre Surları'ndan Belek Tabyası'na, çeşitli medrese ve köşklere kadar şehir köklü kültürel mirasının bir kanıtı haline gelmiştir (Top, 2009:28).

1.5.2. Şırnak'ın coğrafi özellikleri

Şırnak topraklarının batı kısmı Güneydoğu Anadolu'nun Dicle bölgesinde yer almaktadır. Diğer yarısı Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alan ilin toplam yüzölçümü 7.172 kilometrekaredir (Top, 2009:19). Bölge batıda Mardin, kuzeyde Siirt, kuzeydoğuda Hakkâri, güneyde Suriye ve Irak ile çevrilidir. Şırnak'ta merkez ilçe dışında 6 ilçe, 5 bucak ve 2.133 köy bulunmaktadır (Gül ve Aydemir, 2020:120). Daha önce Türkiye ilinin Siirt ilçesine bağlı iken şu anda ülkenin 73. ilçesinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu, 16 Mayıs 1990 tarih ve 3647 sayılı kanuna göredir (Ertaş, 2018:1-15). İlin doğu ve kuzey kesimleri güneyde Suriye ve Irak ile sınırlanmıştır, bu ülkelerin her ikisinde de dağlar (Cudi, Namaz, Gabar) bulunmaktadır. İlin batı ve güney kesimleri düzdür. Başlangıçta Namaz Dağı'nın dağları üzerine kurulmuş olan bölgenin deniz seviyesinden yüksekliği 1350 metredir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Batı ve güney bölgelerindeki bazı düzlükler dışında ilin büyük bir kısmı akarsular tarafından derinden oyularak plato alanlarına dönüşmüştür. Dağlık arazi, güneydoğu Toros sistemine bağlanan yükselen kütlelerle karakterize edilir. Yükseklikleri 3000 metreyi aşan bu zirveler arasında kuzeydoğuda Karacadağ (3275 m) ve doğuda Altın Dağı (3358 m) yer almaktadır (Top, 2009:20). Cudi Dağı, çok yüksek olmasa da ilin dağları arasında önemli bir yere sahiptir. Şırnak ilinin güneyinde yer alan Cudi Dağı'nın, İslam geleneğine göre Büyük Tufan'dan sonra Nuh'un Gemisi'nin karaya oturduğu yer olduğuna inanılmaktadır. İldeki en yüksek rakım, 3358 metreye ulaşan etkileyici Altın Dağı zirvesinde bulunmaktadır. Yaz aylarında yemyeşil çayırlarla süslenen Faraşın Yaylası gibi yüksek yaylalar hayvancılık açısından hayati önem taşımaktadır. Silopi, Cizre ve İdil bölgelerindeki alçak ovalar ise tarımsal faaliyetler için verimli zeminler sunmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Şırnak ve Silopi sınır bölgesinde yer alan efsanevi dağ 2114 metre yüksekliğindedir. Hayranlık uyandıran varlığıyla bilinen Cudi Dağı, yaklaşık 225-65

milyon yıl önce meydana gelen Mezozoik Dönem'e, özellikle de ikinci döneme kadar uzanan tortul oluşumların arasından ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla genç kireç taşlarından oluşan bu görkemli dağ, doğu bölümü boyunca doğudan batıya uzanan fay hattı sayesinde engebeli ve sarp bir cepheye sahiptir. Güneye doğru gidildikçe dağ zarif bir şekilde aşağıya doğru eğimlenmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Dicle Nehri'nin küçük bir kolu olan Kızılsu, bölgenin batı kesiminde derin bir bölünme oluşturmaktadır. Şırnak-Cizre arasında önemli bir ulaşım güzergâhı olan Boğaziçi vadisi, dağın batı sınırını oluşturmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Dicle'ye akan suların oluşturduğu Kasrik Boğazı, belirgin bir yarık vadidir. Bölge, yarı kurak iklim kuşağında yer almasına rağmen rakımının yüksek olması nedeniyle yaklaşık 600 mm yağış almaktadır (Top, 2009:21). Bunun sonucunda özellikle 1500 ila 2000 metre arasındaki yükseltilerde seyrek meşe ve ardıç toplulukları bulunmaktadır. Ormanlık alanlar öncelikle kuzey yamaçta bulunmaktadır. Cudi Dağı yerel folklorda büyük önem taşımakta ve kutsal bir yer olarak saygı görmektedir. Efsaneye göre Nuh'un gemisi tufandan sonra bu dağın zirvesine oturmuştur (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

İl içerisinde, manzaraya hâkim geniş dağlık araziler bulunmaktadır. Hakkâri Dağları'nın batısında Farazin ve Nordüz Yaylası'nın bir kısmı ile Cizre-Silopi ve İdil ovaları bulunmakta ve bunların tümü plato topoğrafyası ile karakterize edilmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Farazin Yaylası, bazı bölgelerde nemli otlakların bulunması nedeniyle hayvancılığa uygunluğu açısından önem taşımaktadır. Ancak uzun ve şiddetli kışlar, burayı Farazın Platosu'nda kalıcı yerleşim için elverişsiz hale getirmektedir (Top, 2009:22).

Cizre, Silopi ve İdil yaylaları, yazların sıcak ve kurak geçmesi nedeniyle tahıl, pamuk, mercimek gibi tarım ürünlerinin yetiştirildiği bilinmektedir. GAP projesinin hayata geçirilmesiyle bu yaylalarda hem verimin hem de ürün çeşitliliğinin artması beklenmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Ancak sulamanın yanı sıra bu bölgelerde, özellikle Cizre-Nusaybin arasındaki ovalarda karşılaşılan bir diğer önemli sorun da taş bolluğu olmasıdır. Güneyden gelen kavurucu hava kütlelerinden yoğun biçimde etkilenen Cizre ve Silopi ovalarında sulamanın mevcudiyeti tarım açısından önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde toprakları kapsayan ilde, konforlu yaşam koşullarının önündeki en büyük engel iklimdir. Geniş anlamda Doğu Anadolu iklimi iki karşıt hava kütesinin etkileşimi ile şekillenmektedir. Bunlardan biri, kış

aylarında ağırlıklı olarak bölgeyi etkileyen, yaz aylarında ise kuzeye doğru çekilen soğuk ve kurak hava kütesidir (Ertaş, 2018:1-15). Bu kıtasal hava kütlesi, Kasım ve mayıs ayları arasında Sibirya-İskandinavya'dan başlayarak Türkiye'nin doğu bölgelerinde kuzeydoğu-güneybatı ekseninde kış koşullarını başlatmaktadır. Şırnak ilinin iklimini doğru bir şekilde karakterize etmek için ilin içinde yer aldığı belirli coğrafi bölgelerin dikkate alınması önemlidir (Top, 2009:23).

Doğu Anadolu Bölgesi'nde kuzeyden kaynaklanan soğuk havaların etkisiyle şiddetli kışlar yaşanmaktadır. Bu, kış mevsimi boyunca sert ve karlı bir iklime neden olmaktadır. Kar yağışı Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırına kadar devam etmektedir. Ayrıca bu bölgede kar, dolu ve sis oluşumu güney kesime göre daha sık görülmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kışlar nispeten ılıman geçerken, yazlar aşırı sıcak geçmektedir. Örneğin Cizre'de en soğuk ay ortalaması 6°C, en sıcak ay ortalaması ise 33,7°C'dir. Kış aylarında kuzeyden gelen soğuk hava ile sıcak havanın birbirine yaklaşması söz konusudur (Top, 2009:24). Yoğunluğu az olan hava yükseldikçe yağış ve sis oluşumuna yol açmaktadır. Kasrik Boğazı sisli koşulların en iyi örneğini teşkil etmekte ve kışın yaklaşık olarak 25 gün boyunca sis yaşanmaktadır. Yağışlar kışın kar, ilkbaharda yağmur, sonbahar ve yaz aylarında ise minimum yağış şeklinde görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin geri kalan kısmında Mardin yamacından itibaren uzanan Akdeniz iklimi görülmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Pamuk, zakkum ve zeytinin varlığı bu iklim modelinin güçlü bir kanıtıdır. Yaz mevsiminde dağlar ve vadilerde serinletici esintiler yaşanmaktadır. Şırnak'ın merkez ilçesinde bulunan Cudi Dağı'ndan kaynaklanan bu esintiler gecelerin serinliğine katkıda bulunmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Benzer şekilde ilde de tıpkı kuzey yarımkürede olduğu gibi güney yamacına bakan evler sıcaklıktan daha fazla yararlanmaktadır. Kış kar yağışını, bahar ise yağmuru getirmektedir. İlkbaharın sonlarına doğru hava sıcaklıklarının aniden artması, özellikle mayıs ayında dolu şeklinde yağışların oluşmasına neden olmaktadır. Ortalama sıcaklık 19 °C olup, ortalama 169 açık gün ve 712 mm yağış görülmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Güney bölgesinde sadece 0,8 gün karla örtülmesine rağmen kuzeye doğru gidildikçe bu sayı artmaktadır. Daha yüksek rakımlarda ortalama kar derinliği 1,5 metreye kadar ulaşmaktadır (Top, 2009:25).

Doğal bitki örtüsü karasal iklimden etkilenmektedir. Mevsim boyunca yağış olmaması nedeniyle yemyeşil doğal bitki örtüsü bozkır manzarasına dönüşmektedir. Bu

bozkırlar bahar yağmurları geldiğinde ortaya çıkar ve yaz sıcaklarının yoğunlaşmasıyla ortadan kaybolmaktadır. Bozkırların önemi, küçük ölçekli hayvancılığın desteklenmesindeki önemli rollerinde yatmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Alp çayırları ise özellikle Beytüşşebap ve Uludere çevresindeki dağlık bölgelerde yüksek rakımlarda yer almaktadır. Özellikle Faraşın Yaylası bu açıdan büyük önem taşımaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

1.5.3. Şırnak ilinin somut olmayan kültürel mirası

Araştırmanın bu başlığı altında, Şırnak'ta somut olmayan kültürel miras unsurları arasında yer alan düğün geleneğine, doğum ve çocuklarla ilgili gelenekler, ölüm geleneği, dini bayram geleneği, seyirlik oyunlar, halk oyunları, giyim ve kuşam, geleneksel el sanatları, yiyecek-içecek ve yerel etkinlikler olmak üzere alt başlıklar altında detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

1.5.3.1. Şırnak ilinde düğün geleneği

Şırnak'ta görücü usulü evlilik en yaygın birliktelik biçimi olmakla birlikte, çiftlerin düğünlerde veya sosyal toplantılarda tanışıp birbirlerinden hoşlanma fırsatı bulduğu durumlar da vardır. Bu gibi durumlarda erkek, belirli bir kıza olan ilgisini annesine bildirme görevini üstlenir. Anne daha sonra konuyu babayla tartışmak için uygun bir zamanı dikkatle seçer (Ertaş, 2018:1-15). Kızın ailesi olası bir evliliği onaylarsa birliktelik isteklerini topluca ifade ederler. Bu süreci kolaylaştırmak için genellikle güvenilir bir yaşlı birey aracı olarak atanır ve her iki tarafın da zarar görmemesi sağlanır. Tipik olarak bu rolü üstlenen kişi bir kadındır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Tüm ikna gücünü kullanarak kızı ve ailesini ikna etme sorumluluğunu üstlenir. Eş zamanlı olarak kızın annesi durumu kızın babasına iletir, aracıya da görevini yerine getirmesi için yeterli süre tanınır. Kızın babasının erkek kardeşlerinden rehberlik alması ve ortak kararlar alması yaygındır. Aracı ikinci kez döndüğünde uygunluğu değerlendirilir (Ertaş, 2018:1-15). Uygun görülmesi halinde "Allah dilerse olur" ifadesiyle tasdik olunur. Ancak uygun görülmedikleri takdirde, "Kızımız daha küçük", "Biz onu zaten amcamızın oğluna verdik", "Annesi yalnız, birine ihtiyacımız var", "ev işlerine yardım etmeye çalışıyor ve ağabeyi hâlâ evli değil." gibi geçerli bahanelerle geri çevirir. Kızın ailesi, erkeğin evini ve ailesini onaylarsa, aracıya belirli bir günde gelip resmi talepte bulunması talimatını verirler. Bu, "yol açma" aşamasının başlangıcını işaret eder (Çelik, ve Kadirhan, 2024:123-138). Bu süreçte erkeğin ailesi yakın tanıdıklarıyla iletişime geçerek onları kız evine davet eder.

Kızın ailesine bilgi verilir ve akşam bir araya gelerek sonraki adımlara geçerler (Top, 2009:39).

Ünvanın belirlenmesi, erkeğin annesinin kızın eline bir çift ya da tek bilezik ya da kendi durumuna uygun başka bir takı takmasıyla başlar. Bunun üzerine adamın diğer yakınları da yanlarında getirdikleri mücevher ve parayı kıza takarak katkıda bulunmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Ardından dağıtılan şekerlere Fatiha ve salavat eşlik ederek kızın resmi bağının ve nişanının simgesi olmaktadır. Daha sonra başlığın kesilmesi aşamasına geçilmektedir (Top, 2009:42).

Erkeğin babası hızla hazırlıklarını tamamlar ve hemen kızın babasına haber göndererek gelin adayının tören ziyareti için izin ister. Kızın babası uygun bir akşam seçer ve ona göre bilgi verir (Ertaş, 2018:1-15). Kafa kesme gecesi için genellikle her biri yaklaşık 10-15 kg ağırlığında birkaç çuval şekerin yanı sıra eşit miktarda çikolata ve lokum hazırlanmaktadır. Adamın babası, arkadaş çevresinden ve tanıdıklarından yaklaşık 10-15 kişiye davetiye göndermektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Çeyizin pazarlığını yapacak biri görevlendirilip ve hazırlanıp parayı ona emanet eder. Öte yandan kızın babası kendisine yakın gördüğü 5-10 kişiyi yanına çağırır. O da bir müzakereci atar ve asgari sınırı belirler (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Daha sonra erkek tarafı kızın babasının evine geçer. Birkaç neşeli şakanın ardından pazarlık başlar. Sonunda karşılıklı olarak kabul edilebilir bir sınıra ulaşılır ve müzakereler Fatiha okunarak ve şekerlerin dağıtılmasıyla sonuçlandırılır (Ertaş, 2018:1-15).

Müzakere sürecinde adamın temsilcisi parayı karşı tarafa aktarır. Bu işlemin yanı sıra erkek, sosyal statüsüne ve imajına uygun görülen bir miktar parayı da anne sütünün telafisi olarak kızın annesine vermeyi teklif eder. Ayrıca kızın amcalarına verilecek hediyelerin mahiyeti de tespit edilmiştir (Top, 2009:45).

Ünvan ve hediyein belirlenmesi aşamasının ardından çeyiz hazırlama süreci başlar. Tipik olarak çeyizin tamamının toplanması kızın ailesinin sorumluluğundadır. Çeyiz hazırlandıktan sonra damadın ailesi, kızın babasından bir düğün tarihi talep eder ve o da kendilerine seçilen günü sağlar. Nişan töreni belirlenen tarihten bir hafta önce yapılır (Ertaş, 2018:1-15). Bu tören sırasında, içinde şekerler, çikolatalar, lokumlar ve kızın durumuna uygun takıların bulunduğu küçük bir çanta seçkisi hediye edilerek kıza yerleştirilir. Sonraki hafta, yani düğünden iki gün önce damadın ailesi tüm arkadaşlarını ve tanıdıklarını yaklaşan düğünler hakkında bilgilendirmek için bir haberci gönderir. Ertesi

gün düğün şenlikleri başlamaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Düğün şenlikleri Cuma öğleden sonra akşam gelinin ellerine kına yakılmasıyla başlar. Kına merasimi sırasında gelinin avucunu kapalı tutması adetten sayılmaktadır ve altın teklif edilmektedir (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Bu arada gelinin arkadaşları da kendi üsluplarıyla şakalar ve şiirsel yorumlarıyla gelenleri eğlendirmeye çalışmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Cumartesi öğleden sonra düğün alayı kızın evine doğru ilerler ve burada gelin güzelce süslenmiş bir odada karşılanır. Gelin evden çıkarken neşeli gelin şarkıları havayı doldurarak düğün kutlamasına canlı bir enerji katmaya çalışılmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Adamın temsilcisi, perde arkasında personele verilecek bahşiş konusunda kaygısız bir şekilde şakalaşmaktadır. Bu eğlenceli tartışma, kapıyı hemen açan kapı görevlisine cömert bir armağan verilmesiyle başlanır. Ardından düğün bitene kadar gelinin yanında kalacak tecrübeli ev sahibi, geçmişte olduğu gibi gelinin kollarından tutarak arabaya ya da ata binmesine yardımcı olmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Gelin maiyeti ana caddelerden ve yollardan büyük bir geçit töreniyle ilerlenmektedir. Düğün konvoyu damadın evine doğru ilerlerken, araçların üzerine evliliğin refahını simgeleyen buğday taneleri saçılır (Ertaş, 2018:1-15). Bu sırada "zılgıt" adı verilen neşeli düğün ilahileri çalınır. Sadece geline adanmış şarkılar değil, aynı zamanda damadı kutlayan şarkılar da vardır. Özellikle damadın giyinme töreninde hazır bulunanlar bir araya gelerek onun şerefine çeşitli türküler söylerler (Top, 2009:55).

Damat ve arkadaşları, gelinin görkemli girişini yapacağı girişin üzerindeki çatıya çıkar. Sağdıçlar damadın her iki yanında beklemektedir. Gelin damatla aynı seviyeye gelince toprak ve para karışımını zarif bir şekilde erkeğin ayaklarının dibine dökülmektedir. Bu sembolik eylem ilk dersi temsil etmektedir. Aynı anda, mutlu bir evliliğin peşinde gelinin önüne boş bir sürahi atılır ve çarpma anında paramparça olur (Ertaş, 2018:1-15). Daha sonra ev sahipliği rolünü daha önce damadın yakınında olan bir aile üstlenir. Erkekler gece boyunca çeşitli eğlenceler düzenler ve sabaha kadar coşkulu halay dansları yapılmaktadır. Şenlikler pazar günü öğlene kadar devam edilmektedir. Erkekler ve kadınlar geleneksel düğün danslarında ve diğer eğlencelerde bir araya gelirler. Geçmiş yıllarda damadın arkadaşları ve akrabaları iyi dileklerini sunmaya gelmiştir. Ancak son zamanlarda bu gelenek ortadan kalkmıştır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Çift, düğün kutlamasının ardından birlikteliklerini sağlamlaştırmak için dini bir törene

katılmaktadır. İlerleyen günlerde tanıdıklar yeni evlilere tebriklerinin bir göstergesi olarak parasal hediyeler vermektedir (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Bu parasal desteğin de yardımıyla damadın ailesi sorumluluklarında kısmen hafifleme yaşanması için yapılmaktadır. Dini nikâh kapsamında imam, töreni yönetmek için gelinin babasından vekâletname alır (Ertaş, 2018:1-15). Dini nikâh, imam, damat ve iki şahidin bir odada toplanmasıyla sona erer. Bir hafta sonra gelin, kızın babasını ve ardından damadı ziyaret eder. Gelin, üç günlük bir konaklamanın ardından hediyesini babasının evinden alıp damadın evine yani kendi evine döner (Top, 2009:58).

1.5.3.2. Şırnak ilinde doğum ve çocuklarla ilgili gelenekler

Bölgenin sosyal ve dini gelenekleri, genellikle çok sayıda çocuğun bulunduğu geleneksel aile yapısını şekillendirmiştir. Bunun temel nedeni, her bireyin işgücüne katkısının çok önemli olduğu bölgenin tarıma dayalı ekonomik sistemidir. Son yıllarda bu inanışlardaki düşüşe rağmen, çok çocuk sahibi olma düşüncesi hâlâ yaygındır (Ertaş, 2018:1-15). Ayrıca kan davaları ve özellikle kırsal kesimde büyük bir kabile kurma isteği gibi faktörler de bu sistemi daha da güçlendirmiştir. Bu bölgede özellikle yeni evlenen çiftlerin erkek çocuk sahibi olması beklenilir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bu dileği gerçekleştirmek için pek çok kişi bölgedeki mezarları ziyaret ederek adak sunar. Bir diğer yaygın uygulama da şeyhlerin yazdığı muskaları aramaktır. İlk çocuk doğduğunda kız ailesi, bebeğin doğumdan sonraki ihtiyaçlarını karşılamak için başta giyim olmak üzere temel eşyaları hazırlamaktadır. Evli bireylere bu değerli hediye bahşedilirken, aynı zamanda aile bireyleri de bir araya gelerek yeni doğan bebeği ziyaret eder ve ona altın, mücevher ve diğer çeşitli sevgi simgelerini sunarlar (Top, 2009:59).

Şırnak'ta erkek çocukların küçük yaşta sünnet edilmesi geleneği yaygındır. Bir yaşından önce sünnet yapıldığında resmi bir tören yapılmaz ve özel bir aile meselesi olarak sürdürülür. Ancak bazı durumlarda kirvelik müessesesi de gözlenmektedir. Kirvelik ailenin sevilen bir ferdi haline gelmesi nedeniyle kirvelik olayı büyük önem taşımaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

1.5.3.3. Şırnak ilinde ölüm geleneği

Şırnak ve çevresinde yaşayan bir kişinin vefat ettiği haberi üzerine önemli bir o kadar değerli olan yaşanmaktadır. Yakın komşular, akrabalar, tanıdıklar ve hatta yoldan geçenler bile derhal faaliyetlerini durdurup merhumun evinin önünde toplanırlar (Ertaş, 2018:1-15). Yardımlaşma ve dayanışmanın köklü olduğu Şırnak'ta bu birlik duygusu

özellikle yas anlarında belirginleşir. Her kişi yeteneklerine göre belirli bir rol üstlenir: Bazıları hızla bir tabut yapımını ayarlarken diğerleri kefen ve pamuk tedarik eder. Bu arada bazı kişiler yerel imamı çağırma görevini üstlenmektedir (Top, 2009:63).

Mezarlıkta bireyler toplanır, bazen kapıda beklenilir, bazen de mezarlıkta bulunurlar ve Kur'an okuyabilen kişiler sırayla birer bölüm okur. Böylece, ruha bereket ve ödül göndermenin bir yolu olarak hizmet edildiği düşünülmektedir. Eş zamanlı olarak ölen kişinin cenazesi yıkanma ve cenaze kıyafetlerine sarılma ritüeline tabi tutulur. Ortamda bilgili bir kişi daha varsa ölüm ve sabrın erdemi hakkında vaazlar verir. Bu vaazların dışında yas tutanlar arasında çok az konuşma yapılmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Ölü temizlenip giydirildikten sonra tabuta konur ve kapağı sıkıca kapatılır. Tabut, Kuran'dan ayetlerle süslü bir örtü ile süslenebilir veya sadece bir halı veya benzeri bir kumaşla örtülebilir. Daha sonra katılımcıların omuzlarına alınarak mezarlığa veya en yakın camiye taşınır. Cenaze törenine, kortej ilerledikçe daha önce gelmemiş kişiler de katılır (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Cenaze töreninin gerçekleştirilmesiyle daha fazla sayıda kişinin cenaze namazına katılması sağlanmış olur. Cenaze namazı kılındıktan sonra merhum, seri bir şekilde kabrine defnedilir (Ertaş, 2018:1-15).

Lahit taşı dikkatlice yerleştirildikten sonra tabutun üzerine toprak dökülmesini önlemek için açıklıklar, hassas taş parçaları ve yapraklarla kapatılır. Aynı anda bir imam veya bilgili bir kişi Kadir Suresini yedi defa okur ve toprağı yavaşça kabrin üzerine dökülür. Mezar kapatma işleminin tamamlanmasıyla birlikte imam merhumun yanına yaklaşarak teselli edici sözler söylemektedir Bu sırada cemaat ayağa kalkar, ellerini önlerinde kavuşturur ve sabırla bekler (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Teselli edici sözlerin ardından Fatiha okunarak vefat edenlerin ruhuna dualar gönderilmiş olunur. Fatiha sona erdiğinde imam yüksek sesle şöyle der: "Ey cemaat, bu vefat eden ruh hakkında düşünceleriniz nelerdir?" ve herkes hep bir ağızdan "Allah onlara merhamet etsin " diye cevap verilir. Daha sonra cemaat dağılırken merhumun yakınındakiler eve dönmeden önce kısa bir süre onların yanında kalırlar. Daha sonra yakın arkadaşlar, akrabalar, tanıyanlar bir araya gelerek taziyelerini sunar ve acı zamanlarında yalnız kalmamalarını sağlarlar (Ertaş, 2018:1-15). Ölen kişinin varlıklı bir aileden gelmesi durumunda, yas sürecini kolaylaştırmak amacıyla ölen kişinin evinde çadır kurulması veya kendisine özel bir oda tahsis edilmesi yönünde düzenlemeler yapılır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bir grup imam, taziye döneminin başlangıcı olarak Kur'an'ı okumak için bir araya gelir. İmam

taziye cemaatine başkanlık eder, bir vaaz verir ve sabrı teşvik etmek için teselli edici sözler söyler. Taziye gelen ziyaretçiler, Fatıha okuyarak, "Allah bağışlasın, imanınız kuvvetlensin, sabırla teselli bulunsun" gibi başınız sağ olsun dileklerinde bulunurken, yakınlarını kaybedenlere de başsağlığı dileklerini iletmektedir. Geleneksel olarak taziye süresi üç gün sürer; ancak koşullar taziyelerin zamanında yapılmasını engelliyorsa bu taziyeler sonraki günlere uzatılabilmektedir (Top, 2009:74).

1.5.3.4. Şırnak ilinde dini bayram geleneği

Şırnak halkının önemli bir değere derin saygısı vardır. Bayram hazırlıkları on gün önceden başlar, yöresel elbiseler bir buçuk ay kadar erken dikilmektedir. Evlerde şenlik havası yaşanmaktadır. Bayramdan üç gün önce fitre dağıtımına başlanılır, gerekli alışverişlerin tamamlanmasının yanı sıra bayram yemekleri de yapılır (Ertaş, 2018:1-15). Bayram sabahı erkeklerin büyük çoğunluğu bayram namazını kılmak için camiye gider. Çocuklar eve döndüklerinde anne ve babalarından başlayarak büyüklerinin ellerini öperek bayrama başlarlar (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Daha sonra bir önceki akşamdan bu yana titizlikle hazırlanan yemeklerden oluşan kahvaltı hazırlanır. Bu yemekler arasında pilav, içli köfte, dolma-sarma, hoşaf ve zerde yer almaktadır. Kahvaltının ardından öncelikle komşulara gidilip bayramlaşılır (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Daha sonra bu bayramlaşmaya akrabalar, arkadaşlar ve tanıdıklar katılır. Bu bayram kutlamaları, karşılıklı bir yükümlülük olarak görülür ve ziyaretler şeklinde yapılır. Üç gün boyunca süren bu festival tadında bayramlar, özellikle Cizre ilçesinde çocuklara yönelik birçok eğlence seçeneği sunmaktadır: çarkıfelek, dönme dolap, salıncaklar ve arabalar gibi ilgi çekici ve heyecan verici eğlenceler düzenlenmektedir (Top, 2009:90).

1.5.3.5. Şırnak ilinde seyirlik oyunlar

Balitani, yaklaşık 12 katılımcının yer aldığı ve klasik "birdirbir" oyununa benzeyen bir oyundur. Oyuncular iki takıma ayrılır, 6 kişilik ilk grup belden bükülerek bir sıra oluşturur. Daha sonra ikinci takım sırayla bükme çizgisinin üzerinden atlar. Oyun ilerledikçe bükme grubu yavaş yavaş düzelir (Ertaş, 2018:1-15). Oyuncunun ensesine bir şapka yerleştirilir ve şapka rakip oyuncunun üzerine düşerse takımlar yer değiştirir. Oyun boyunca oyuncular her atlama sırasında esprili sözler söyleyerek şakalarla oyun keyifli olacak şekilde sürdürülür (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Berdeki oyununda, her biri sekizer oyuncudan oluşan iki takım mücadele eder. Hangi takımın kaleyi savunacağı ve saldıracağı basit bir yazı tura atışı ile belirlenir. Halı

saha alanının yarısı genişliğindeki bir alanda iki direk birbirinden sadece 2 metre arayla konumlandırılır. Savunma tarafının takım kaptanı bekleme pozisyonu olarak kale direkleri arasındaki yerini alır (Ertaş, 2018:1-15). Berdeki oyununda takım kaptanlarının rolü oldukça aktif ve önemlidir. Bu kaptanlar olağanüstü hızlarına, çevikliklerine göre seçilir. Takım kaptanı kale alanına girdiğinde, iki takım kaleye 5 metre mesafede karşı karşıya gelir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Takım kaptanları dâhil tüm oyuncular sağ ayak başparmaklarını sıkıca tutar ve sol kollarını arkalarında sıkıca sabitler. Bu tutma pozisyonunda, takım oyuncuları sağ ellerini kullanarak rakiplerini alt etmeye çalışırlar, rakip takımın savunma hattına ulaşmayı ve gol atmayı hedeflerler (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Ancak şunu unutmamak gerekir ki, eğer bir oyuncu sağ ayak başparmağının tutuşunu bırakırsa oyundan diskalife edilir. Oyuncu kavrama pozisyonunu koruduğu sürece yere düşmesinin bir önemi yoktur. Amaç hücum eden takımın kaptanının kaleyi geçerek takımın galibiyet almasını sağlamaktır (Top, 2009:95).

1.5.3.6. Şırnak ili ve çevresi halk oyunları

Şırnak ve çevresinde oynanan geleneksel oyunlara içinde davul sesleri ve melodik kaval sesleri eşlik etmektedir. Ancak son zamanlarda bağlama, cümbüş ve darbuka gibi enstrümanların da dâhil edilmesiyle bu yerel şenliklere yeni bir boyut kazandırılıp hem katılımcıların hem de izleyicilerin genel deneyimini zenginleştirmesi amaçlanır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

"İki Ayak" olarak bilinen geleneksel dans, ellerin, davulların ve flütlerin ritmik koordinasyonunu içerir. Sıra, sağ ayağın yana doğru uzatılmasıyla başlar ve ardından sol ayağın onun yanında hareket etmesiyle devam edilir. Daha sonra sağ ayak tekrar atılır ve sol ayak da ona katılır. Bir sonraki adım, sol ayağı geriye doğru atmayı ve sağ ayağı tekrar yerine getirilmesiyle sağlanır (Top, 2009:98).

Üçlü oyunda katılımcılar küçük parmaklarını birbirine kenetler ve hareket sağ ayaklarla başlatılarak başlar. Sağ ayakla başlayıp sol ayakla dönüşümlü olarak üç ardışık adım atılır ve ardından sağ ayakla bir adım daha atılır. Son olarak sol ayak geri getirilirken aynı anda sağ ayak da yana doğru hareket ettirilir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Bu canlı oyunda katılımcılar tek bir yerde kalır ve büyük adımlar atmaktan kaçınırlar. Kolları birbirine dolanmıştır ve parmakları kullanılarak arkadan güvenli bir şekilde kavranır. Eller kalçaların yakınında konumlanırken omuzlar birbirine temas eder. Sağ kolun sürekli olarak bitişikteki kişinin sol koluyla örtüştüğünü unutmamak önemlidir

(Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Oyun, sağ dizin hafif bir şekilde esnetilmesiyle başlar ve yavaş yavaş dizlerin daha belirgin bir şekilde bükülmesiyle ilerler. Oyun boyunca omuzlar müziğin ritmiyle senkronize olarak sallanır. Tempo arttıkça diz bükme ve omuz hareketlerinin sıklığı da artar. Bazen katılımcılar deneyimi daha da geliştirmek için hafif adımlar atarlar (Top, 2009:99).

Şihani, genellikle 8-10 kişilik bir grubun oynadığı bir oyundur. Başlangıçta katılımcılar parmaklarını birbirine geçirerek güçlü bir tutuş oluştururlar. Daha sonra sağ ayak yana doğru uzatılır ve sağ, sol ve sağ ayakla yanal hareketle art arda üç adım atılır (Ertaş, 2018:1-15). Hızlı ve akıcı bir hareketle, vücut zarif bir şekilde kavis çizerken bakış ileri doğru yönlendirilir, ardından sol ayak ileri doğru itilerek iki ayak bir araya getirilir. Başlangıç pozisyonu sol ayağın önde olmasını içerir. Daha sonra sağ ayak öne doğru atılır, ardından sağ ayak bir kez daha fırlatılır. Son olarak, tüm katılımcılar ağırlıklarını sol ayağa vererek birlikte öne doğru eğilirler (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Bablekan, elin parmakları önde küçük bir düzende birbirine kenetlenmiştir. Sıralamayı başlatmak için sağ ayak ileri doğru itilir, ardından sol ayak ileri doğru itilir. Birbirini takip eden üç adım atılır ve hepsi ileriye doğru yönlendirilir (Saçan, 2010: 26). Bunu takiben üç adım tersten gerçekleştirilir: sol ayak, sağ ayak ve sol ayak. Müziğin temposu hızlandıkça bu ileri ve geri hareketlerin değişen modeli devam eder ve bu hareketlerin agresifliği ve hızlılığı artar (Top, 2009:101).

Sinvan olarak bilinen dans, ellerin, özellikle de küçük parmakların birleştirilmesiyle başlayan bir dizi hareketi içerir. Daha sonra sol ayak yana doğru uzatılır ve yere üç kez vurulur (Ertaş, 2018:1-15). Ardından sağa hızlı bir dönüş yapılır ve ardından sağ ayak açılır ve üç kez vurulur: önce sağ ayak, sonra sol ayak ve son olarak tekrar sağ ayak. Bu hareketler boyunca eller ve omuzlar bağlı kalır. Sağa dönerken omuzlar genişlerken eller birbirine kenetlenmiş halde kalır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bu dansın dikkat çekici yönlerinden biri, ikinci tekrarda ellerin belirli aralıklarla çırpılıp tekrar bir arada tutulmasıdır. Ayrıca üçüncü tekrarda eller bele konulup hızla bele doğru hareket ettirilir ve tekrar tutulur (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Özetlemek gerekirse, dans üç aşamadan geçer: İlk aşama ellerin birbirine yapışık tutulmasını içerir, ikinci aşama ellerin çırpılmasını içerir ve üçüncü aşama ise başlangıç pozisyonuna dönmeden önce ellerin bele yerleştirilmesini içerir (Top, 2009:102).

Şırnak ve çevresinde yaşayan göçebelerin oynadığı geleneksel bir oyun olan

Kulingi, bir kişinin merkezde yer aldığı diğerlerinin ise kollarını vinç gibi uzatarak onu çevrelediği bir oyundur. Bir anda vinç sesleri taklit edilerek hızla ortadaki kişiye vurulur. Bu oyun, gruptan ayrılanların sonuçlarla karşılaşacağı fikrini aktarmaktadır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

"Ağır" oyunu genellikle yaşlı ve orta yaşlı demografik gruptaki kişiler tarafından oynanır. Enstrüman yavaş bir tempo ayarlarken katılımcılar ellerini birbirlerinin omuzlarına koyarlar. Ritimle senkronize olarak sağ ayak yavaşça bükülür, ardından ileri bir adım atmadan önce düzleştirilir. Bazen oyun sırasında bir bağırış duyulur (Top, 2009:103).

Geleneksel olarak beylikler arasındaki çatışmalardan önce ve sonra çalınan bir müzik enstrümanı olan berit, derin ve melodik bir rezonans uyandırır. Müzisyenler elleri sıkı bir şekilde yanlarında konumlanmış olarak performansı başlatır. Müzik yoğunlaştıkça yavaş yavaş kollarını geriye doğru uzatırlar, dizlerini bükerek ileri doğru hafif bir adım atarlar. Gözlerini birbirlerine kilitleyerek havada yankılanan bir çığlık atarlar (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

Şırnak, çok çeşitli duygu ve tarzları kapsayan türkü ve melodilerin zenginliğiyle ünlüdür. Bu şarkılardan bazıları yumuşak ve hoş melodilerle seslendirilirken, diğerleri neşe ve canlılık yayan canlı motiflere sahiptir (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Yöredeki şarkı ve türküleri, oturma şarkıları ve oyun ezgileri olmak üzere iki kategoriye ayırmak mümkündür. Yörede "Şeşbendi" adıyla anılan oturmalı türküler; ahenkli bir sesle söylenen, ahenkli söz ve ezgileriyle derin duygular uyandıran altı beyitten oluşur. Her şeşbendinin kendine özgü bir makamı ve vurgusu vardır ve çoğunlukla hem alçak hem de tiz seslerden yararlanır. Bu şarkılar genellikle iki kişi tarafından icra edilir ve diğer ikisi karşılık olarak şarkı sözlerini tekrarlar (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Tüm şeşbendilerin ortak özelliği, şarkıcıların güçlü bir nefes kontrolüne sahip olmalarını gerektirecek kadar uzun olmalarıdır. Şeşbendi'de işlenen temalar aşk ve kahramanlık etrafında döner. Şeşbendi'nin geleneksel olarak herhangi bir müzik aleti olmadan icra edildiği bilinmektedir (Ertaş, 2018:1-15). Bölgede, şarkıcıların sırayla koro halinde şarkı söylemesi yaygın bir uygulamadır. Muhammet ARİF, Hasan CIZRAVİ ve Salih ERENER Şırnak'ın önde gelen halk şairlerindendir. Geleneğe derinden kök salmış şarkılarında genellikle aşk, ayrılık, kan davaları ve kabileler arasındaki çatışma temaları işlenir (Top, 2009:110).

1.5.3.7. Şırnak ilinde giyim ve kuşam

Şırnak ve çevresinde geleneksel erkek giyimi genellikle şal şeklindeki giysilerden oluşurken, kadınlar genellikle fistan veya entari giyerler. Ancak takım elbiselere ve diğer modern giyim seçeneklerine doğru kademeli bir geçiş yaşanmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Yaşlı erkekler ve orta yaşlı bireyler genellikle şalvar ve ceketleri tercih etmektedir. Ancak şal-şapık olarak bilinen şal şeklindeki giysi Şırnak kültürünün vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bu şallar, ince tiftik ipliğinden yöredeki ustalar tarafından titizlikle dokunulmakta ve kendine özgü bir tarzda giyilmektedir. Takım dört parçadan oluşur: Şal-şapık, yelek, şal ve fanila görevi gören ve kola takılan "levendi" adı verilen ek parça. Şalın kendisi, pantolonların yerini etkili bir şekilde alan geniş tüp ayaklara sahiptir (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Ayrıca gömleğin üzerine chapik adı verilen bir giysi giyilir ve bele şeleme adı verilen geniş, sağlam bir kemer bağlanır. Daha sonra atlet yelek ile süslenir ve bileğe levend (bileklik) bağlanır. Son olarak da kafaya kefi veya şapka takılır (Top, 2009:112).

Kadınların geleneksel kıyafeti, elbise adı verilen, ayak bileklerine kadar uzanan uzun bir elbiseden oluşur. Tipik olarak kadife gibi lüks malzemelerden veya çemçem adı verilen ithal kumaşlardan üretilen elbisenin göğüs kısmı hafif açıktır. Altına, her biri nohut büyüklüğünde olan uçlarından bağlanan canlı kumaş parçalarıyla süslenmiş, ön kısmı karmaşık bir şekilde tasarlanmış bir yelek giyilir (Ertaş, 2018:1-15). Dekoratif bir unsur olan levendiler, "kıras" adı verilen uzun juponların kollarına bağlanarak bileklere dolanarak takılmaktadır. Daha sonra belin etrafına narin bir kumaş bağlanarak kıyafet tamamlanır (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Kadınlar başlarını örtmek için kıtan adı verilen, boncuklarla ve deniztaraklarıyla süslenmiş uzun bir eşarp takarlar. Ayrıca sandıklarını çeşitli altın çerçeveli süslerle süsler (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Boğaza bağlanan berguhar adı verilen küpeler, tetreme veya semek adı verilen kolye ve boyunlarını süsleyen diğer takılar takılır. Burun halkaları da yaygın bir aksesuardır. Kadınlar hicol, serkezi, hirhal gibi takıları da takabilirler (Top, 2009:116).

1.5.3.8. Geleneksel el sanatları

İl genelinde kilimcilik olarak bilinen kendine özgü desenleri ve dokuma tarzıyla tanınan kültürel sanat da bulunmaktadır. Jirki kilimleri olarak adlandırılan kilimler, bölgedeki Beytüşşebap ve Uludere ilçeleri başta olmak üzere kadınlar tarafından kendi evlerinde tezgâhlarda titizlikle dokunulmaktadır (Çelik ve Toprak, 2018: 688). Yüzyıllar

boyunca özgün yapısını koruyarak günümüze kadar ulaşmayı başaran bu kilimler, zengin kültürel mirasımızın dikkat çekici örnekleridir (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23). Bu kilimlerin yapımında kullanılan malzemeler arasında hakiki yün ipliği ve kökboyanın türetildiği bir bitki olan kök boya bulunmaktadır. "Raye Tırşık" olarak bilinen yöresel bitki güzel bir kahverengi renk verirken, "Rın" kökü ise canlı kırmızı bir renk verir. Siyah ve kahverengi tonlar elde etmek için ceviz kabuklarından yararlanılırken, "Giyarenk" kökünden de yeşil ton elde edilir. Ayrıca sarı renk elde etmek için çilek ve soğan kabuğu da kullanılmaktadır (Ertaş, 2018:1-15). Kırmızı rengi güçlendirmek için sumak doğal boya görevi görürken, diğer renkler için "lep" kullanılır. Ayrıca siyah ton elde etmek için kül, siyah ve sarı tonlarının kombinasyonu için maya ve tuz gibi bazı malzemelerin kullanılması Jirki kilimlerindeki renk çeşitliliğini artırmaktadır. Ancak kök boyadan renk elde etmek daha zorlayıcıdır (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Jirki kilimlerinde bulunan desenler bölgeye özgüdür ve dini inançların, yaşam deneyimlerinin, doğayla etkileşimlerin ve doğal dünyanın çeşitli şekil ve niteliklerinin bir yansımasıdır. Günümüzde elli farklı Jirki motifi modern halı tasarımlarına dahil edilmeye çalışılmaktadır (Top, 2009:119).

Kent merkezi ve çevre ilçelerde konut yapılarının ısınması öncelikli olarak soba ile sağlanmaktadır. Bu sobalarda genellikle odun, kömür ve tezek gibi yakıt kaynakları yakılır. Ancak şu anda apartmanlarda doğalgazlı merkezi ısıtma sistemi kullanılmaktadır (Top, 2009:120).

Elektrik şehirlerin, kasabaların ve köylerin aydınlatılmasında her yerde bulunan bir özellik haline gelmiştir. Ancak elektrik altyapısının bulunmadığı bazı bölgelerde aydınlatma sağlamak için çıra, mum, elektrik, tüp gaz gibi alternatif kaynaklardan yararlanılmaktadır (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Genelde yaylalara çıkan çobanlar, arıcılıkla ilgilenenler bu yaylalarda oldukları sürece kendi yaktığı ateşle işlerini yapmaktadırlar (Top, 2009:121).

Mimari açıdan binaların inşasında kullanılan başlıca malzeme betondur. Kentsel alanlardaki merkezi yapılar TOKİ şeklini alırken, bölgeye uygun eski taş binaların bulunması da oldukça sınırlıdır (Şenel ve Çelik 2023:43-57). Bu taş yapılar çift sıra halinde dizilmiş ve 60 cm kalınlığındaki harçla bir arada tutulan kesme taşlardan oluşmaktadır. Tipik olarak bu bölgedeki binalar üç katlıdır. Malzeme olarak ise tuğla ve briket tercih edilmektedir (Top, 2009:125).

1.5.3.9. Yiyecek-içecek

Şırnak ili ve çevresinde yemek seçenekleri oldukça çeşitlidir. Kutuluk, küçük bulgur ile küçük bulgurun (iğkftelik) bir araya getirilerek yapışkan bir hamur oluşturulmasıyla başlar. Daha sonra bu hamurun içi kıyma ve kızarmış soğanla doldurulur (elik, Ersoy, ve Besen, 2020:31-37). Doldurulduktan sonra kaynar suya batırılır ve pişene kadar pişirilir. Sudan çıkarıldıktan sonra yumurtaya batırılıp yağda kızartılarak dış kısmı çıtır çıtır oluyor. Son olarak tabaklara konularak servis edilir (Top, 2009:370).

Bölünmüş et, yumuşaklığa ulaşıncaya kadar titizlikle pişirilir ve daha sonra geniş bir tabağ a bırakılır. Et ustalıkl a dilimlendikten sonra yarığ a kurut (Keşk-ortan) su ve yağdan oluşan nefis bir karışım dökülür. Daha sonra kavrulmuş etli parçalar, bölmenin üzerine özenle yerleştirilir ve meşakkatli bir şekilde servis için sunulur (Top, 2009:370).

İ pilavlı perde; tavuk eti, baharatlar, badem ve hafif pişmiş pirinçten oluşan karışımın yuvarlak dipli bir tencereye konulmasıyla hazırlanır. Daha sonra yumurta ve yağla yoğrulan hamur, karışımın üzerine dikkatlice yerleştirilir (elik, Ersoy, ve Besen, 2020:31-37). Düzgün bir sızdırmazlık sağlamak için tencerenin ağızını kapatmak için yağ ve yumurtadan yapılmış ince bir hamur kullanılır. Daha sonra tencere ya ateşte ya da fırında pişirilir, hem st hem de alt kısım pişirilmektedir (Top, 2009:371).

Kibe için hazırlama süreci koyunun bağırsaklarının iyice yıkanıp bezlerinin çıkarılmasıyla başlar. Daha sonra bağırsaklar ters çevrilerek detaylı bir temizliğ e tabi tutulur (elik, Ersoy, ve Besen, 2020:31-37). Daha sonra pirinç, sebze, kıymadan oluşan bir karışım pişirilmeden bağırsaklara doldurulur. Doldurulan bağırsaklar sıcak suya konular, bu sıcak suya sumak da eklenir ve pişene kadar kaynatılır (Top, 2009:372).

Hekeheşandi'nin hazırlanış ı pirincin yağ kullanılmadan pişirilmesini içerir. Daha sonra kıyma eklenip karışırılır. Yumurta, yemeğ in yanında servis edilmeden önce, açılır ve pişene kadar yağda kızartılır (Top, 2009:373).

Modern zamanlarda dolma olarak bilinen yemeğ e yerel lehçede şımşıpe adı verilmektedir. Soğanların, patlıcanların, domateslerin ve kabakların içi dikkatlice oyulur. Pancar veya asma yaprağı hazırlanıp, pirinç ve kıyma karışımı iyice baharatlandırılıp birleştirilir (elik, Ersoy, ve Besen, 2020:31-37). Karışım daha sonra yukarıda bahsedilen sebzeleri doldurmak için kullanılır. Doldurulan sebzeler bir tencereye konular, pişirilir ve en sonunda servis edilir (Top, 2009:373).

Meyre (Mehir) hazırlama işlemi ayran, buğday ve çırpılmış yumurtaları ateşe bırakıp kaynama noktasına gelinceye kadar sürekli karıştırmayı içerir. Tadı ve dokuyu arttırmak için rendelenmiş kabak ve pancar yaprakları karışıma eklenir. Bir porsiyon tamamen piştiğinde hemen ocaktan alınır. Yemek geleneksel olarak soğutulmuş olarak servis edilir (Top, 2009:374).

Mahmılat, ince bulgurun küp şeklinde şekillendirilmesi ve şalgamın küp şeklinde doğranmadan önce haşlanması işlemini içerir. Küplere su ve mayalı hamur karışımı eklenir. Karışımın ağzı kapatılıp ayrıca çamurla da kapatılır. Bir gün bekledikten sonra karışım açılarak turşu olarak tüketilebilir (Top, 2009:375).

Fıreydin'i hazırlamak için öncelikle ekmek hamuru ince olacak şekilde açılır. Daha sonra dövülmüş ceviz ve toz şeker karıştırılıp bu karışım hamurun üzerine eşit şekilde dağıtılır (Çelik, Ersoy, ve Besen, 2020:31-37). Hamur güzelce kıvrıldıktan sonra yuvarlak şekil verip simit gibi sarılır. Fıradin kızgın yağda altın rengi ve çıtır çıtır bir renk alana kadar kızartılır. Son olarak üzerine şıra serpilir, soğutulup yenilir (Top, 2009:376).

Suryaz otunu hazırlamak için öncelikle doğranıp temizlenmesi gerekir. Daha sonra suda kaynatılır, süzülür ve preslenir. Bu arada soğanlar yemeklik doğranır ve yağda altın rengi olana kadar kızartılır. Daha sonra soğanların üzerine suryaz otu eklenerek karıştırılır (Ertaş, 2018:1-15). Tercihe göre kavrulmuş etler karışıma ilave edilerek iyice birleştirilir. Suryaz otundan gözleme de yapılır. Yine suryaz otundan çorba da yapılmaktadır. Suryaz otunun tanıtılması için son zamanlarda üniversitenin de çabalarıyla fuarlarda geleneksel ev yemekleri fuarlarında tanıtımı yapılmaktadır (Top, 2009:377).

1.5.3.10. Yerel etkinlikler

Nevruz Bayramı: Nevruz (Farsça: نوروز - Nevruz, Kürtçe: Newroz) dünya çapında çeşitli halklar tarafından kutlanan geleneksel yeni yıl ya da doğanın uyanışı ve bahar bayramı. Nevruz bayramına 4 hafta kala, her salı günleri özel günler olur ki, bunlara çarşamba denir (Şenel ve Çelik 2023:43-57).

Kültür-Bahar Bayramı: Hıdrellez, bütün Türk dünyasında bilinen mevsimlik bayramlarımızdan biridir. Ruz-ı Hızır (Hızır günü) olarak adlandırılan hıdrellez günü, Hızır ve İlyas Peygamber'in yeryüzünde buluştukları gün olması nedeniyle kutlanmaktadır (Ertaş, 2018:1-15).

İl Olma Töreni: 16 Mayıs 1990 tarih ve 3647 sayılı kanunla Siirt ilinden ayrılarak

Türkiye'nin 73. ili olmuştur. Aynı kanunla Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Güçlükönak bucağı bu ilin ilçesi olmuş, ayrıca Mardin'in İdil, Cizre ve Silopi ilçeleri buraya bağlanmıştır (Çelik ve Toprak, 2018: 689).

Kuzu Kırkma Bayramı: Temmuz Ayı (Geleneksel olarak her yıl kutlanmakta olup Beytüşşebap Belediye Başkanlığınca organize edilmektedir) (Top, 2009:398).

Balveren beldesinde de her yıl ekim ayının ilk perşembesinde mezarlık ziyareti yapılmaktadır. Köyün sakinleri, şehir dışında da olmuş olsa o vakitlerde Balveren 'de olmaya özen gösterip ölümler için adaklar adar, yemekler yapıp dağıtmaya özen gösterirler. Mezarlığın dışında toplanma alanında yemekler yapıp tüm köy birlikte yemek yiyip mezarlığa ölümlerine dualar ederler (Top, 2009:398).

2. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI: ŞIRNAK ÖRNEĞİ

Bu bölümde araştırma yöntemi, amacı, araştırma hipotezi ve simgesel modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve süreci, veri analiz teknikleri, güvenirlik analizi, faktör analizi, korelasyon ve regresyon analizleri üzerinde durulmuştur.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel bir araştırma yöntemi, sonuç elde etmek için değişkenlerin ölçülmesi ve analiz edilmesiyle ilgilenmektedir. Kim, ne kadar, ne, nerede, ne zaman, kaç ve nasıl gibi soruları yanıtlamak için belirli istatistiksel teknikleri kullanarak sayısal verilerin kullanımını ve analizini içermektedir (Apuke, 2017, s. 41). Veriler bir anket formu ile elde edilmiştir. Anket, yanıtlayanın kendi görüşünü belirtmesi için veya yanıtlayan kişi tarafından doldurulan teksir makinesiyle basılmış veya basılı soruların bir listesidir. Anket, nicel birincil verileri toplamanın ana yoludur. Bir anket, niceliksel verilerin standart bir şekilde toplanmasını sağlamaktadır, böylece veriler kendi içinde tutarlı olup analiz için de tutarlı olmaktadır. Anketlerin her zaman araştırmanın amaçlarıyla ilgili belirli bir amacı olmalı ve bulguların nasıl kullanılacağı en baştan net olmalıdır (Roopa ve Rani, 2012, s. 273). Bir istatistik programı ile veriler araştırma amacına uygun analizlere tabi tutulmuştur. Tanımlayıcı istatistikler yapılmış, eksik veri analizi yapılarak verilerin kontrolü yapılmıştır. Uç değerler analizi yapıldıktan sonra verilerin normal dağılımdan gelip gelmediğini tespit etmek amacıyla çarpıklık ve basıklık analizlerinden yararlanılmıştır. Sonrasında ölçek ifadelerinin birbiri ile tutarlılığını ve ölçeklerin güvenirliğini belirlemek için güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmıştır. Geçerlik analizleri arasında faktör analizinden yararlanılmıştır. Değişkenler arasında ilişkileri ortaya koymak amacıyla korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır.

2.1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmada, Şırnak yerel halkının somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik algısı üzerindeki etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Alt amacı ise Şırnak halkının araştırma değişkenlerine ilişkin algılarının ortalamasını inceleyerek somut olmayan kültürel miras ve onun korunmasına ilişkin en çok önem verdikleri hususları belirlemektir.

2.1.2. Araştırmanın hipotezi ve simgesel modeli

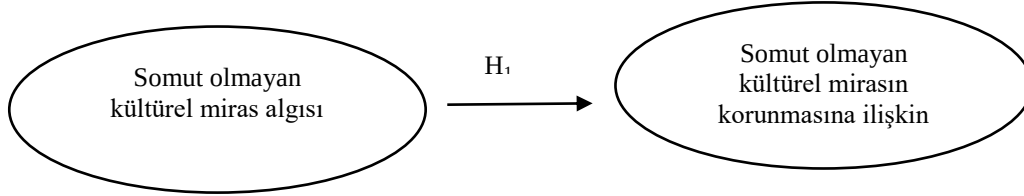
Somut olmayan kültürel miras, toplumlar tarafından kimliğin farklı yönleri olarak kabul edilen, yaşayan kültürel ifadeleri ve uygulamaları temsil etmek için türetilen bir terimdir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, öncelikle Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) çalışmaları sayesinde uluslararası bir ilgi konusu haline gelmiştir (Barakou vd., 2017). Somut olmayan kültürel miras, topluluklara ait olan ve belirli üyelerin elinde bulunan uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi ve beceriler ile ilgilidir. Statik değildir ancak sürekli olarak dönüşmekte ve yenilenmektedir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın unsurları, bölgelerde ve topluluklarda derin köklere sahiptir ve yeni küresel ve rekabetçi senaryoların yaratılması için kritik faktörleri temsil etmektedir. Somut olmayan kültürel miras, geçmiş ile gelecek arasında köprü kurarak sosyal ve ekonomik yaratıcılığı körüklemektedir (Cominelli ve Greffe, 2012, s. 245). Somut olmayan kültürel miras, insanoğluna olan güçlü bağımlılıkları ve karşılıklı ilişkileri ortaya koymaktadır. Kültür taşıyıcıları, somut olmayan kültürel miras unsurlarını gelecek nesillere aktararak, somut olmayan kültürel miras kavramına esnek, akışkan ve dinamik bir yapı kazandırmaktadır (Eichler, 2012, s. 793).

Somut olmayan kültürel mirasın önemi, bir nesilden diğerine aktarılan bilgi ve beceri zenginliğini ifade etmektedir. Somut olmayan kültürel miras, ilişkili nesneleri ve kültürel alanları içeren süreç, ifadeler, bilgi birikimi ve yetenekler aracılığıyla ifade edilmektedir. Sonuç olarak somut olmayan kültürel miraslar geçmiş, bugün ve gelecek arasında köprü oluşturmaktadır; geçiş ve aşkınlık gibi deneyimlerle süreklilik sağlamakta ve toplumun yapısını değiştirmektedir (Petronela, 2016). Nesilden nesile aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplumlar ve gruplar tarafından çevrelerine, doğayla etkileşimlerine ve tarihlerine göre sürekli olarak yeniden yaratılarak onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırılarak kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına saygıyı teşvik etmektedir (Esfehani ve Albrecht, 2018, s. 17).

George (2010) somut olmayan kültürel mirasın toplum tarafından paylaşıldığına ve topluma ait olması gerektiğine; somut olmayan kültürel mirasın korunmasında toplumun katılımının önemli olduğuna inanmaktadır (Su vd., 2020). Buradan hareketle, somut olmayan kültürel mirasın nesilden nesile aktırılarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yerel halkın somut olmayan kültürel miras algılarının ve onun korunmasına yönelik algılarının ortaya konulması önem arz ettiğinden araştırma kapsamında geliştirilen hipotez

ve araştırmanın simgesel modeli aşağıda yer almaktadır;

H₁ Hipotezi: Somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.



Şekil 1. Araştırmanın simgesel modeli

2.1.3. Araştırmanın evreni ve örneklemi

Araştırmada evren, ortak bir özelliği paylaşan ve çalışmanın odak noktası olan bireyler, nesneler veya olaylardan oluşan grubun tamamını ifade etmektedir. Araştırmacının incelemeyi ve hakkında sonuçlar çıkarmayı amaçladığı unsurların tamamını temsil etmektedir. Evrenin tanımlanması, çalışmanın bulgularının sınırlarını ve kapsamını belirlediği için araştırma tasarımında kritik bir adımdır (Ahmad vd., 2023, s. 20). Örneklem ise, hedef kitlenin işlevselleştirilmiş bir temsilidir ve örneğin alındığı birimler grubunu ifade etmektedir. Örneklem, örneğin toplandığı işlevselleştirilmiş yapı olduğundan dolayı örneklemin doğası doğrudan örnekleme yöntemiyle ilgilidir (Casteel ve Bridier, 2021, s. 345). Bu durumda, araştırmanın evrenini Şırnak'ın yerel halkı oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılan ve örneklem yeterliliğini sağlayan Şırnak'ın yerel halkı oluşturmaktadır. Araştırmaya 412 kişi katılım sağlamıştır. Yapılan uç değerler analizinde 39., 158., 176., 218., 338. ve 339. sıradaki katılımcılar uç değer olarak tespit edilmiş olup veri setinden çıkarılmıştır. Dolayısıyla araştırmaya 406 katılımcı üzerinden devam edilmiştir. Örneklem büyüklüğü için ölçekteki madde sayısının 5 katının yeterli olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001; Child, 2006) Araştırmada kullanılan ölçeklerde toplam 38 (38X5=190) ifade bulunmaktadır. Ek olarak, Krejcie ve Morgan (1970), varyansın maksimum olduğu durumlarda %5'lik bir örnekleme hatasıyla %95 güven düzeyinde 384 kişilik bir örneklem büyüklüğü hesap etmiştir. Bu örneklem büyüklüğü evreni temsil etmek için idealdir (Ural ve Kılıç, 2006: 48). Bu durumda araştırma kapsamında elde edilen veriler örneklem büyüklüğü için yeterlidir.

2.1.4. Veri toplama aracı

Araştırmada somut olmayan kültürel miras algısı ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik algıyı ortaya koymaya yönelik iki ölçek kullanılmıştır. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeği için Wei ve arkadaşları (2021) tarafından ilgili literatürde kullanılan ölçeklerden (Lin vd., 2018; Styliadis vd., 2014) faydalanarak uyarlanan 18 ifadenin yer aldığı anket kullanılmıştır. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı ölçeği için Yalçinkaya (2015) tarafından hazırlanan 20 ifadenin yer aldığı anket kullanılmıştır. Ölçekler sırasıyla aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeği

Şırnak benim için çok şey ifade eder.
Şırnak'ın kültürel mirasına kesinlikle katılıyorum.
Şırnak ve kültürel mirası bana bölgenin tarihini hatırlatıyor.
Şırnak'ın ve kültürel mirasının benim bir parçam olduğunu düşünüyorum.
Bölgesel ekonomiyi geliştirerek ve istihdam olanaklarını artırarak.
Bölgesel altyapı ve dinlenme tesislerinin iyileştirilmesi yoluyla.
Aktif sosyal, kültürel ve rekreasyonel faaliyetleri artırarak.
Somut olmayan kültürel mirasın devralınması ve geliştirilmesiyle.
Yerel doğal ekolojii yok ederek.
Trafik sıkışıklığı nedeniyle
Yerel suçların sayısını artırarak.
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin genel olarak dezavantajlarından çok avantajları vardır.
Turistik bir cazibe merkezi olarak yerel bölgenin geleceği parlak ve sürdürülebilirdir.
Somut olmayan kültürel miras turizminin geliştirilmesi yerel yönetim gündeminin odak noktası olmalıdır.
Turizm gelişimi doğrudan Şırnak'ın kültürel mirasıyla ilişkilendirilmelidir.
Şırnak'ın kültürel miras turizminin yerelde gelişmesini aktif olarak teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.
İnsanlara Şırnak ve kültürel mirası hakkında olumlu mesajlar veririm.
Hükümetin turizm geliştirme politikasını desteklerim.

Tablo.1 Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğine ait ifadeleri göstermektedir. Wei ve arkadaşları (2021) birleşik değerlerinin (CR) 0,78 ila 0,91 arasında olduğunu; ortalama varyansın (AVE) sırasıyla 0,54 ila 0,72 arasında olduğunu tespit etmişlerdir. Cronbach Alfa değerinin de 0,70'ten büyük olduğu görülmüştür. Anket, 5'li likert tipi ölçek özelliğindedir (1. Hiç katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılmıyorum, 5. Tamamen katılmıyorum)

Tablo 2. Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algısı ölçeği

Somut olmayan kültürel miras kapsamında mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve belgeleme merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin müzelerin kurulması gerekmektedir.
Eğitim kurumlarında "somut olmayan kültürel miras" dersinin ders olarak okutulması gerekir
Kitle iletişim araçlarında olumlu kültürel değerler olarak somut olmayan kültürel mirasa yer verilmesi gerekmektedir.
Somut olmayan kültürel mirasın ulusal düzeyde korunması için devletlerin kendi sınırları içerisinde gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.
Somut olmayan kültürel mirasın işleyişine değer katmak için her ülke genel bir politika benimsemeli ve ülkeler mirasın korunmasını da planlama programlarına dâhil etmelidir.
Her ülke kendi sınırları içerisinde somut olmayan kültürel miras konusunda bir veya birden fazla yetkili kurum belirlemeli veya kurmalıdır.
Her ülke, özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya yönelik metodolojiyi teşvik etmelidir.
Somut olmayan kültürel mirasın eğitimi ve yönetimi ile ilgili kurumların oluşturulması teşvik edilmeli ve bu mirasın gelecek nesillere tanıtılarak veya başka şekilde mekânlarda öğretilmesi esastır.
Ülkeler, mirasın geleneksel uygulamalarına saygı göstererek somut olmayan kültürel mirası garanti altına almalıdır.
Topluma ve özellikle gençlere yönelik eğitici, bilinçlendirici, bilgilendirici programların düzenlenmesi şarttır.
İlgili topluluklar ve gruplar arasında özel eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesi esastır.
Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik özellikle yönetim ve bilimsel araştırma konularında kapasite geliştirme faaliyetlerinin düzenlenmesi esastır.
Bu mirasa yönelik tehditler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir.
Somut olmayan kültürel mirasın korunması için uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır.
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bilgilerin nesilden nesile aktarılması okul dışı etkinliklerle mümkündür.
Somut olmayan kültürel mirasın temsili için gerekli olan doğal alanların ve hafızaya ilişkin mekânların korunması için eğitimin teşvik edilmesi esastır.
Bir kültürden diğerine aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplumların ve grupların çevre, doğa ve tarihle etkileşimine bağlı olarak sürekli olarak yeniden yaratılmakta, bu da onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırmaktadır.
Somut olmayan kültürel miras kültürel çeşitliliğe katkı sağlar.
Somut olmayan kültürel miras, insanların yaratıcılığına saygı gösterilmesine katkıda bulunur.

Tablo 2’de gösterilen Yalçınkaya (2015) geliştirmiş olduğu anketin Cronbach Alfa değerini 0,82 olarak hesaplamıştır. Anket, 5’li likert tipi ölçek özelliğindedir (1. Hiç katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılmıyorum, 5. Tamamen katılmıyorum)

2.1.5. Veri toplama süreci

Araştırma verileri, Şırnak ilinde yaşayan yerel halktan 1 Mart 2024 ile 25 Mart 2024 tarihleri arasında yüz yüze ve sosyal medya araçları ile toplanmıştır. Şırnak Etik Kurul Başkanlığından (Sayı: 2024/92740; Tarih: 01/03/2024) araştırmada kullanılan ölçek ifadelerinin etik olduğuna ilişkin uygunluk belgesi alınmıştır.

2.1.6. Veri analizi teknikleri

Araştırmada öncelikle anket ile toplanan verilerin hatalı olup olmadığını kontrol etmek için frekans analizinden yararlanılmıştır. Eksik verilerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Veri analizinde karşılaşılan yaygın bir sorun, veri kümesinde eksik değerlerin bulunmasıdır. Eksik veri, eksikliğin boyutuna bağlı olarak sonuç tahmininin kesinliğini ve geçerliliğini etkilemektedir (Guan ve Yusoff, 2011, s. e6). Eksik değerler genellikle veri tabanında “NULL” değerler olarak görünmektedir (Kaiser, 2014, s.42). Eksik veri olmadığı tespit edilmiştir. Sonrasında uç değerler analizi yapılmıştır. Uç değer, diğer gözlemlerden farklı bir mekanizma tarafından üretildiğine dair şüphe uyandıracak kadar sapan bir gözlem olarak ifade edilmektedir. Uç değer, genellikle veri oluşturma sürecini etkileyen sistemlerin ve varlıkların anormal özellikleri hakkında faydalı bilgiler içermektedir (Aggarwal, 2016, s.1). Araştırmada yapılan uç değerler analizi sonucunda, 39., 158., 176., 218., 338., ve 339. verilerin uç değer olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla analizler 406 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Uç değerler analizinden sonra verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her ölçek için çarpıklık ve basıklık analizi yapılmıştır. Çarpıklık, verinin mod medyanı ve ortalamasının birbirine göre durumuyla ilgilidir. Ortalama, dağılımın ortasında olduğunda simetrik dağılım vardır; dolayısıyla herhangi bir çarpıklık yoktur. Basıklık, verilerin ortalamadan ne kadar uzaklaştığı veya ortalama ne kadar yaklaştığı ile ilgilidir. Başka bir deyişle verilerin standart sapması ile ilgilidir (Demir, 2022, s. 398). 2'den küçük bir mutlak çarpıklık değeri ya da 7'den küçük bir mutlak basıklık önemli ölçüde normal olan durumu belirlemek için referans değerleri olarak kullanılabilir (Kim, 2013, s. 52-53). Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin çarpıklık değeri -1,688 ve basıklık değeri 3,954; somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı ölçeğinin çarpıklık değeri -,614 ve basıklık değeri ,440'tır. Bu durumda her ölçek için çarpıklık değerlerinin 2'den büyük olmaması ve basıklık değerlerinin 7'den büyük olmaması verilerin normal dağılımdan geldiğini göstermektedir.

2.1.7. Güvenirlilik analizi

Bir anket aracının güvenilirliği, tutarlı ve tekrarlanabilir sonuçlar üretme yeteneğini ifade etmektedir. Güvenilir bir anket ölçeği için sayısal ölçümlerde gözlemlenen varyasyonun ölçüm hatasından kaynaklandığı varsayılmaktadır ve sonuçların zaman (test-

tekrar test güvenilirliği), maddeler (iç güvenilirlik) ve gruplar (ölçüm değişmezliği) karşısında istikrarlı olması gerekmektedir (Mellinger ve Hanson, 2020, s. 178-179). Özetle, güvenilirlik, bir aracın tutarlı bir şekilde ölçüm yapabilme yeteneği ile ilgilidir. Bu araştırmada en yaygın kullanılan güvenilirlik analizlerinden biri olan Cronbach alfa kullanılmıştır. Cronbach alfa, bir anket aracındaki maddelerin güvenilirliğini ölçmek için iç tutarlılığını veya ortalama korelasyonunu belirlemektedir. Yalnızca tek bir test uygulamasını gerektiren bir test güvenilirlik tekniğidir (Sharma, 2016, s. 271). Cronbach alfanın katsayısı değer aralığının 0,6-0,7 arasında olması kabul edilebilmektedir. Bu değer 0,8 veya daha yüksek bir düzeyde olması ise çok iyi bir düzeyi göstermektedir (Ursachi vd., 2015, s. 681). Ek olarak, madde bütün korelasyon yöntemi kullanılmıştır. Madde-bütün korelasyon değerinin, 20'nin altında olmamasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2019). Madde bütün korelasyon yönteminde, bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda Cronbach alfa değeri, ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach alfa değerini artırıyorsa, o maddenin güvenilirliği azalttığı ve ölçekten çıkarılması gerekmektedir (Alpar, 2017, s. 789-790). Araştırma kapsamında ölçek maddelerinde, madde-bütün korelasyonunun ,20'nin altında olan bir değere rastlanmamıştır. Araştırma değişkenlerine ilişkin güvenilirlik analizleri sonuçları sırasıyla aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 3. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin güvenilirlik analizi

	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Silinirse Elde Edilecek Cronbach's Alpha Değeri
Şırnak benim için çok şey ifade eder.	4,48	,952	,438	,831
Şırnak'ın kültürel mirasına kesinlikle katılıyorum.	4,65	,657	,553	,828
Şırnak ve kültürel mirası bana bölgenin tarihini hatırlatıyor.	4,64	,723	,526	,828
Şırnak'ın ve kültürel mirasının benim bir parçam olduğunu düşünüyorum.	4,62	,776	,548	,827
<i>Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumlu etkileri..... olabilir (aşağıdaki yıldız işaretiyle belirtilen ilk 4 ifade için).</i>				
Bölgesel ekonomiyi geliştirerek ve istihdam olanaklarını artırarak.	4,55	,808	,534	,827
Bölgesel altyapı ve dinlenme tesislerinin iyileştirilmesi yoluyla.	4,54	,778	,574	,826
Aktif sosyal, kültürel ve rekreasyonel faaliyetleri artırarak.	4,67	,671	,519	,829
Somut olmayan kültürel mirasın devralınması ve geliştirilmesiyle.	4,56	,789	,574	,826
<i>Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumsuz etkileriolabilir (aşağıdaki yıldız işaretiyle belirtilen ilk 3 ifade için).</i>				
Yerel doğal ekolojiyi yok ederek.	3,19	1,722	,281	,850
Trafik sıkışıklığı nedeniyle	3,04	1,601	,335	,843
Yerel suçların sayısını artırarak.	3,02	1,699	,273	,850

Tablo 3. (Devam)

	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Silinirse Elde Edilecek Cronbach's Alpha Değeri
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin genel olarak dezavantajlarından çok avantajları vardır.	4,36	,981	,484	,828
Turistik bir cazibe merkezi olarak yerel bölgenin geleceği parlak ve sürdürülebilirdir.	4,47	,904	,534	,826
Somut olmayan kültürel miras turizminin geliştirilmesi yerel yönetim gündeminin odak noktası olmalıdır.	4,45	,884	,612	,823
Turizm gelişimi doğrudan Şırnak'ın kültürel mirasıyla ilişkilendirilmelidir.	4,55	,774	,486	,829
Şırnak'ın kültürel miras turizminin yerelde gelişmesini aktif olarak teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.	4,64	,670	,517	,829
İnsanlara Şırnak ve kültürel mirası hakkında olumlu mesajlar veririm.	4,57	,749	,536	,828
Hükümetin turizm geliştirme politikasını desteklerim.	4,47	,960	,491	,828

Tablo 3'te somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin Cronbach Alfa değeri ,839 olarak hesaplanmıştır. Düzeltilmiş madde bütün korelasyon değerleri incelendiğinde ,273 ile ,612 arasındadır. Düzeltilmiş madde bütün korelasyon değerinin ,20'nin altında olan bir ifadeye rastlanmamıştır (Büyüköztürk, 2019).

Tablo 3'te ölçek ifadelerine ilişkin ortalamalar incelendiğinde, katılımcıların somut olmayan kültürel miras algısını belirlemeye yönelik ifadelere çoğunluklu olarak olumlu yönde görüş belirttikleri görülmektedir. Özellikle, katılımcılar sırasıyla “somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumlu etkileri aktif sosyal, kültürel ve rekreasyonel faaliyetleri artırarak olabilir” ifadesine (ortalama=4,67), “Şırnak'ın kültürel mirasına katılıyorum” ifadesine (ortalama=4,65), eşit oranda hem “Şırnak ve kültürel mirası bana bölgenin tarihini hatırlatıyor.” ifadesine hem de “Şırnak'ın kültürel miras turizminin yerelde gelişmesini aktif olarak teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.” ifadesine daha yüksek oranda katılım sağladıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların sırasıyla “Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumsuz etkileri yerel suçların sayısını artırarak (ortalama=3,02), trafik sıkışıklığı nedeniyle (ortalama=3,04), yerel doğal ekolojiyi yok ederek (ortalama=3,19) olabilir.” ifadesine daha az katılım sağladıkları görülmektedir.

Tablo 4 . Somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı ölçeği güvenirlik analizi

	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları	Madde Silinirse Elde Edilecek Cronbach's Alpha Değeri
Somut olmayan kültürel miras kapsamında mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve belgeleme merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.	4,61	,814	,556	,948
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin müzelerin kurulması gerekmektedir.	4,62	,789	,631	,947
Eğitim kurumlarında "somut olmayan kültürel miras" dersinin ders olarak okutulması gerekir	4,35	1,027	,546	,949
Kitle iletişim araçlarında olumlu kültürel değerler olarak somut olmayan kültürel mirasa yer verilmesi gerekmektedir.	4,50	,813	,659	,946
Somut olmayan kültürel mirasın ulusal düzeyde korunması için devletlerin kendi sınırları içerisinde gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.	4,61	,741	,718	,946
Somut olmayan kültürel mirasın işleyişine değer katmak için her ülke genel bir politika benimsemeli ve ülkeler mirasın korunmasını da planlama programlarına dahil etmelidir.	4,57	,769	,752	,945
Her ülke kendi sınırları içerisinde somut olmayan kültürel miras konusunda bir veya birden fazla yetkili kurum belirlemeli veya kurmalıdır.	4,51	,813	,742	,945
Her ülke, özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya yönelik metodolojiyi teşvik etmelidir.	4,57	,733	,794	,945
Somut olmayan kültürel mirasın eğitimi ve yönetimi ile ilgili kurumların oluşturulması teşvik edilmeli ve bu mirasın gelecek nesillere tanıtılarak veya başka şekilde mekânlarda öğretilmesi esastır.	4,62	,712	,699	,946
Ülkeler, mirasın geleneksel uygulamalarına saygı göstererek somut olmayan kültürel mirası garanti altına almalıdır.	4,61	,727	,760	,945
Topluma ve özellikle gençlere yönelik eğitici, bilinçlendirici, bilgilendirici programların düzenlenmesi şarttır.	4,67	,674	,721	,946
İlgili topluluklar ve gruplar arasında özel eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesi esastır.	4,58	,768	,743	,945
Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik özellikle yönetim ve bilimsel araştırma konularında kapasite geliştirme faaliyetlerinin düzenlenmesi esastır.	4,60	,749	,705	,946
Bu mirasa yönelik tehditler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir.	4,61	,721	,732	,945
Somut olmayan kültürel mirasın korunması için uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır.	4,48	,868	,589	,948
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bilgilerin nesilden nesile aktarılması okul dışı etkinliklerle mümkündür.	4,48	,882	,522	,949
Somut olmayan kültürel mirasın temsili için gerekli olan doğal alanların ve hafızaya ilişkin mekânların korunması için eğitimin teşvik edilmesi esastır.	4,59	,740	,714	,946
Bir kültürden diğerine aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplumların ve grupların çevre, doğa ve tarihle etkileşimine bağlı olarak sürekli olarak yeniden yaratılmakta, bu da onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırmaktadır.	4,55	,777	,733	,945
Somut olmayan kültürel miras kültürel çeşitliliğe katkı sağlar.	4,61	,714	,683	,946
Somut olmayan kültürel miras, insanların yaratıcılığına saygı gösterilmesine katkıda bulunur.	4,57	,781	,667	,946

Tablo 4'teki somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı ölçeğinin Cronbach Alfa değeri ,949 olarak hesaplanmıştır. Düzeltilmiş madde bütün korelasyon

değerleri incelendiğinde ,522 ila ,794 arasındadır. Düzeltilmiş madde bütün korelasyon değerinin ,20'nin altında olan bir ifadeye rastlanmamıştır (Büyüköztürk, 2019).

Tablo 4'te ölçek ifadelerine ilişkin ortalamalar incelendiğinde, katılımcıların somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algıları belirlemek için kullanılan ölçekteki ifadelere çoğunluk olarak olumlu yönde görüş belirttikleri görülmektedir. Yine aynı tabloda, katılımcılar sırasıyla en yüksek oranda “Topluma ve özellikle gençlere yönelik eğitici, bilinçlendirici, bilgilendirici programların düzenlenmesi şarttır.” ifadesine (ortalama=4,67), eşit oranda hem “Somut Olmayan Kültürel Mirasın eğitimi ve yönetimi ile ilgili kurumların oluşturulması teşvik edilmeli ve bu mirasın gelecek nesillere tanıtılarak veya başka şekilde mekanlarda öğretilmesi esastır.” ifadesine (ortalama=4,62) hem de “Somut Olmayan Kültürel Mirasa ilişkin müzelerin kurulması gerekmektedir.” ifadesine (ortalama=4,62) katıldıkları görülmektedir. Ek olarak katılımcıların tüm ifadelere çoğunluklu olarak yüksek oranda katılım sağlasalar da diğer ifadelere göre daha az katılım sağladıkları ifadeler “Eğitim kurumlarında "Somut Olmayan Kültürel Miras" dersinin ders olarak okutulması gerekir.” ifadesi (ortalama=4,35) ve eşit oranda hem “Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması için uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır.” ifadesi (ortalama=4,48) hem de “Somut Olmayan Kültürel Mirasa ilişkin bilgilerin nesilden nesile aktarılması okul dışı etkinliklerle mümkündür.” ifadesidir (ortalama=4,48).

2.1.8. Faktör analizi

Faktör analizi, az sayıda türetilmiş veya temel değişkenin, çok az bilgi kaybıyla orijinal olarak ölçülen değişkenlerin yerini alabileceği fikrini kullanan boyut azaltıcı tekniktir (Joliffe ve Morgan, 1992, s. 70). Diğer bir ifadeyle, faktör analizi, değişkenler arasındaki korelasyonları faktörler adı verilen daha temel varlıklar açısından açıklamaya yönelik yöntemlerin bir toplamıdır (Cudeck, 2000, s. 265). Bu, bir faktör faktör yükleriyle operasyonel olarak tanımlanan bir yapıdır. Faktör yükleri, bir değişkenin bir faktörle olan korelasyonudur. Faktör yüklerinin 0,6'dan büyük olması durumunda yüksek ve 0,3'ün üzerinde olması durumunda orta derecede yüksek kabul edilmesi olağandır (Cline, 1994). Faktör analizi doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi olma üzere iki türü vardır. Doğrulayıcı faktör analizi, bir dizi gözlemlenen değişkenin faktör yapısını doğrulamak için kullanılan istatistiksel bir tekniktir. Doğrulayıcı faktör analizi, araştırmacının, gözlemlenen değişkenler ile bunların altında yatan gizli yapılar arasında bir ilişkinin var olduğu hipotezini test etmesine olanak tanımaktadır. Açıklayıcı faktör analizi ise birbiriyle ilişkili

ölçümlerin düzenli olarak basitleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Açımlayıcı faktör analizi, geleneksel olarak, sonuç üzerinde önceden tasarlanmış bir yapı empoze etmeden, bir dizi gözlemlenen değişkenin altında yatan olası faktör yapısını araştırmak için kullanılmaktadır (Suhr, 2006). Bu araştırmada açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizinde faktör yüklerinin ,45 üzerinde olmasına (Chiu ve Henry, 1990:125), bir maddenin birden fazla faktör altına yüklenmesi veya binişik madde olması durumunda farkın ,100'den büyük olmasına dikkat edilmiştir (Bayram, 2009:205). Faktörler, bir faktör altında büyük ağırlıkları olan değişkenler dikkate alınarak adlandırılmış (Kalaycı, 2014:330) ve ayrıca faktörler adlandırılırken ilgili literatür dikkate alınmıştır.

Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğine ilişkin faktör analizi ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı ölçeğinin faktör analizi sonuçları sırasıyla aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 5. Somut olmayan kültürel miras algısı ölçeğinin faktör analizi

	Eş Kökenlilik	Faktör Yükü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Ortalama	Alpha
Algılanan pozitif etkiler			3,272	18,179	4,5906	,857
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumlu etkileri..... olabilir.						
Aktif sosyal, kültürel ve rekreasyonel faaliyetleri artırarak.	,713	,806				
Somut olmayan kültürel mirasın devralınması ve geliştirilmesiyle.	,696	,750				
Bölgesel ekonomiyi geliştirerek ve istihdam olanaklarını artırarak.	,664	,743				
Bölgesel altyapı ve dinlenme tesislerinin iyileştirilmesi yoluyla.	,670	,735				
Şırnak'ın kültürel miras turizminin yerelde gelişmesini aktif olarak teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.	,532	,455				
Tutum			2,829	15,716	4,4594	,823
Turistik bir cazibe merkezi olarak yerel bölgenin geleceği parlak ve sürdürülebilirdir.	,699	,778				
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin genel olarak dezavantajlarından çok avantajları vardır.	,639	,748				
Turizm gelişimi doğrudan Şırnak'ın kültürel mirasıyla ilişkilendirilmelidir.	,616	,712				
Somut olmayan kültürel miras turizminin geliştirilmesi yerel yönetim gündeminin odak noktası olmalıdır.	,720	,697				
Algılanan negatif etkiler			2,600	14,117	3,0846	,913
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumsuz etkileri olabilir.						
Yerel suçların sayısını artırarak.	,870	,931				
Yerel doğal ekolojii yok ederek.	,847	,920				
Trafik sıkışıklığı nedeniyle	,841	,914				
Miras yakınlığı			2,541	14,117	4,5961	,802
Şırnak benim için çok şey ifade eder.	,683	,757				
Şırnak'ın kültürel mirasına kesinlikle katılıyorum.	,735	,723				
Şırnak ve kültürel mirası bana bölgenin tarihini hatırlatıyor.	,707	,722				
Şırnak'ın ve kültürel mirasının benim bir parçam olduğunu düşünüyorum.	,674	,666				

Tablo 5. (Devam)

	Eş Kökenlilik	Faktör Yükü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Ortalama	Alpha
Sakinlerin desteği			1,534	8,522	4,5185	,687
Hükümetin turizm geliştirme politikasını desteklerim.	,798	,810				
İnsanlara Şırnak ve kültürel mirası hakkında olumlu mesajlar veririm.	,671	,638				
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi – Açıklanan toplam varyans: % 70,976 KMO Örneklem Yeterliliği: ,898 – Bartlett Küresellik Testi: 3947,899 s.d.: 153 p<0.001 Genel Ortalama: 4,3036 – Cronbach's Alpha: ,839 Yanıt kategorileri: (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum						

Tablo 5'e bakıldığında yapılan faktör analizinde binişik maddeye rastlanmamış olup faktör yüklerinin .45 olması dikkate alınmıştır. Faktör analizi sonucunda 18 ifade 5 faktör altında bir araya gelmiştir. Ölçeği geliştiren Wei ve arkadaşlarının (2021) da çalışmalarında ölçeğin 5 faktör altında bir araya geldiği bulgulanmıştır. Wei ve arkadaşlarının araştırmalarına paralel olarak faktörler adlandırılmış ve sırasıyla algılanan pozitif etkiler, tutum, algılanan negatif etkiler, miras yakınlığı ve sakinlerin desteği şeklinde faktörler adlandırılmıştır. Genel güvenilirliğin yani Cronbach alfa değerinin ,839 olduğu, faktörlerin ise cronbach alfa değerlerinin ,687 ile 913 arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı ölçeğinin faktör analizi

	Eş Kökenlilik	Faktör Yükü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Ortalama	Alpha
Akademik çalışmalar			6,505	32,524	4,5925	,948
Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik özellikle yönetim ve bilimsel araştırma konularında kapasite geliştirme faaliyetlerinin düzenlenmesi esastır.	,684	,796				
Topluma ve özellikle gençlere yönelik eğitici, bilinçlendirici, bilgilendirici programların düzenlenmesi şarttır.	,656	,736				
Somut olmayan kültürel mirasın eğitimi ve yönetimi ile ilgili kurumların oluşturulması teşvik edilmeli ve bu mirasın gelecek nesillere tanıtılarak veya başka şekilde mekânlarda öğretilmesi esastır.	,616	,719				
Bu mirasa yönelik tehditler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir.	,669	,701				
Ülkeler, mirasın geleneksel uygulamalarına saygı göstererek somut olmayan kültürel mirası garanti altına almalıdır.	,661	,695				
Somut olmayan kültürel miras kültürel çeşitliliğe katkı sağlar.	,618	,653				
İlgili topluluklar ve gruplar arasında özel eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesi esastır.	,615	,647				
Somut olmayan kültürel mirasın temsili için gerekli olan doğal alanların ve hafızaya ilişkin mekânların korunması için eğitimin teşvik edilmesi esastır.	,595	,639				
Her ülke, özellikle somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya yönelik metodolojiyi teşvik etmelidir.	,680	,633				

Tablo 6. (Devam)

	Eş Kökenlilik	Faktör Yüklü	Öz Değer	Açıklanan Varyans	Ortalama	Alpha
Somut olmayan kültürel mirasın işleyişine değer katmak için her ülke genel bir politika benimsemeli ve ülkeler mirasın korunmasını da planlama programlarına dâhil etmelidir.	,628	,616				
Her ülke kendi sınırları içerisinde somut olmayan kültürel miras konusunda bir veya birden fazla yetkili kurum belirlemeli veya kurmalıdır.	,606	,609				
Bir kültürden diğerine aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplumların ve grupların çevre, doğa ve tarihle etkileşimine bağlı olarak sürekli olarak yeniden yaratılmakta, bu da onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırmaktadır.	,612	,600				
Somut olmayan kültürel mirasın ulusal düzeyde korunması için devletlerin kendi sınırları içerisinde gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.	,570	,580				
Somut olmayan kültürel miras, insanların yaratıcılığına saygı gösterilmesine katkıda bulunur.	,498	,519				
Fiziksel yapı			3,499	17,494	4,5209	,780
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin müzelerin kurulması gerekmektedir.	,701	,761				
Somut olmayan kültürel miras kapsamında mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve belgeleme merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.	,591	,707				
Eğitim kurumlarında "Somut Olmayan Kültürel Miras" dersinin ders olarak okutulması gerekir	,642	,690				
Kitle iletişim araçlarında olumlu kültürel değerler olarak somut olmayan kültürel mirasa yer verilmesi gerekmektedir.	,603	,646				
Okul dışı etkinlikler			2,604	13,019	4,4766	,688
Somut olmayan kültürel mirasın korunması için uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır.	,712	,774				
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bilgilerin nesilden nesile aktarılması okul dışı etkinliklerle mümkündür.	,650	,759				
Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi – Açıklanan toplam varyans: % 63,037 KMO Örneklem Yeterliliği: ,956 – Bartlett Küresellik Testi: 5179,589 s.d.: 190 p<0.001 Genel Ortalama: 4,5666 – Cronbach's Alpha: ,949						
Yanıt kategorileri: 1) Hiç Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum						

Tablo 6 incelendiğinde yapılan faktör analizinde binişik maddeye rastlanmamış olup faktör yüklerinin ,45 olması dikkate alınmıştır. Faktör analizi sonucunda 20 ifade 3 faktör altında bir araya gelmiştir. Faktörler, bir faktör altında büyük ağırlıkları olan değişkenler dikkate alınarak birinci faktör bilimsel araştırmalar ve sürdürülebilirliğe yönelik eğitici, bilinçlendirici programlarının düzenlenmesi ile mirasın korunması, ikinci faktör fiziksel yapıların kurulması ve eğitim kurumlarında ders olarak okutulması ile mirasın korunması ve üçüncü faktör uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması şeklinde adlandırılmıştır. Yalçınkaya (2015) tarafından hazırlanan 20 ifadenin yer aldığı ölçeğe ilişkin faktör analizi yapılmamış olup ifadelerin ortalamaları incelenmiştir.

2.2. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde demografik özelliklere ilişkin bulgular, korelasyon ve faktör analizine ilişkin bulgular yer almaktadır.

2.2.1. Demografik özelliklere ilişkin bulgular

Demografik özellikler cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, meslek durumu ve aylık gelir değişkenlerinden oluşmaktadır. Demografik özelliklere ilişkin bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Demografik özelliklere ilişkin bulgular

	Frekans	Oran (%)		Frekans	Oran (%)
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	213	52,5	Evli	141	34,7
Erkek	193	47,5	Bekâr	265	65,3
Toplam	406	100,0	Toplam	406	100,0
Eğitim Durumu			Yaş		
Lise ve Öncesi Eğitim	99	24,4	18-24 yaş arası	167	41,1
Ön Lisans	87	21,4	25-34 yaş arası	82	20,2
Lisans	149	36,7	35-44 yaş arası	53	13,1
Yüksek Lisans	41	10,1	45-54 yaş arası	34	8,4
Doktora	30	7,4	55-64 yaş arası	30	7,4
-	-	-	65 yaş ve üzeri	40	9,9
Toplam	406	100,0	Toplam	406	100,0
Meslek Durumu			Aylık Gelir		
İşsiz	41	10,1	Herhangi bir gelirim yok	185	45,6
Özel Sektör	49	12,1	Asgari ücret altında	50	12,3
Öğrenci	138	34,0	Asgari ücret ile 20.000 TL arası	38	9,4
Emekli	20	4,9	20.001 TL ile 30.000 TL arası	23	5,7
Serbest Meslek	20	4,9	30.001 TL ile 40.000 TL arası	56	13,8
Devlet Memuru	57	14,0	40.001 TL ve üzeri	54	13,3
Ev Hanımı	33	8,1	-	-	-
Diğer	48	11,8	-	-	-
Toplam	406	100,0	Toplam	406	100,0

Araştırmaya katılanların cinsiyet değişkenine göre çoğunluğunu kadın katılımcılar (n=213), medeni durum değişkenine göre bekâr katılımcılar (n=265), yaş değişkenine göre 18-24 yaş arası katılımcılar oluşturmaktadır. Ek olarak eğitim değişkenine göre lisans mezunu (n=149) katılımcılar, meslek değişkenine göre öğrenciler (n=138) ve aylık gelir değişkenine göre herhangi bir geliri olmayan katılımcılar oluşturmaktadır.

2.2.2. Korelasyon analizi

Korelasyon, iki veya daha fazla niceliksel değişken arasındaki ilişkiyi belirtmek için kullanılan bir terimdir. Bu analiz temel olarak niceliksel değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olduğu varsayımına dayanmaktadır. İkili değişken için olan ilişki ölçümlerine

benzer şekilde, değişkenler arasındaki ilişkinin "gücünü" veya "kapsamını" ve aynı zamanda yönünü ölçmektedir. Korelasyon analizinin nihai sonucu, değerleri -1 ile +1 arasında değişen bir Korelasyon katsayısıdır. +1 korelasyon katsayısı, iki değişkenin pozitif doğrusal tarzda mükemmel bir şekilde ilişkili olduğunu gösterir; -1 korelasyon katsayısı, iki değişkenin negatif doğrusal tarzda mükemmel bir şekilde ilişkili olduğunu gösterirken, sıfır korelasyon katsayısı iki değişken arasında doğrusal bir ilişkinin bulunmadığını ifade etmektedir (Gogtay ve Thatte, 2017, s. 78). Korelasyon katsayısının (-/+) 0 ile 0.3 arasında olması düşük düzeyde ilişki ya da korelasyonu, (-/+) 0.3 ile 0.7 arasında olması orta düzeyde ilişki ya da korelasyonu, (-+) 0.7 ile 1.0 arasında olması yüksek düzeyde korelasyonu ifade etmektedir (Ratner, 2009, s. 140).

Tablo 8. Değişkenlere ilişkin korelasyon analizi

		Sakinlerin desteği	Miras yakınlığı	Algılanan negatif etkiler	Tutum	Algılanan pozitif etkiler	Okul dışı etkinlikler	Fiziksel yapı	Akademik çalışmalar
Sakinlerin desteği	Pearson Correlation	1	,500**	,021	,566**	,570**	,394**	,315**	,462**
	Sig. (2-tailed)		,000	,668	,000	,000	,000	,000	,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Miras yakınlığı	Pearson Correlation	,500**	1	,022	,532**	,620**	,348**	,435**	,521**
	Sig. (2-tailed)	,000		,663	,000	,000	,000	,000	,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Algılanan negatif etkiler	Pearson Correlation	,021	,022	1	-,005	-,032	,032	-,169**	-,086
	Sig. (2-tailed)	,668	,663		,916	,521	,525	,001	,084
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Tutum	Pearson Correlation	,566**	,532**	-,005	1	,630**	,499**	,454**	,614**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,916		,000	,000	,000	,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Algılanan pozitif etkiler	Pearson Correlation	,570**	,620**	-,032	,630**	1	,478**	,483**	,653**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,521	,000		,000	,000	,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Okul dışı etkinlikler	Pearson Correlation	,394**	,348**	,032	,499**	,478**	1	,465**	,621**

Tablo 8. (Devam)

		Sakinlerin desteği	Miras yakınlığı	Algılanan negatif etkiler	Tutum	Algılanan pozitif etkiler	Okul dışı etkinlikler	Fiziksel yapı	Akademik alışmalar
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,525	,000	,000		,000	,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Fiziksel yapı	Pearson Correlation	,315**	,435**	-,169**	,454**	,483**	,465**	1	,721**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001	,000	,000	,000		,000
	N	406	406	406	406	406	406	406	406
Akademik alışmalar	Pearson Correlation	,462**	,521**	-,086	,614**	,653**	,621**	,721**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,084	,000	,000	,000	,000	
	N	406	406	406	406	406	406	406	406

**, Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 8’deki korelasyon analizi incelendiğinde sakinlerin desteği boyutunun miras yakınlığı boyutu ($r=,500^{**}$, $p=,000$), tutum boyutu ($r=,566^{**}$, $p=,000$), algılanan pozitif etkiler boyutu ($r=,570^{**}$, $p=,000$), uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması boyutu ($r=,394^{**}$, $p=,000$), fiziksel yapıların kurulması ve eğitim kurumlarında ders olarak okutulması ile mirasın korunması boyutu ($r=,315^{**}$, $p=,000$), bilimsel araştırmalar ve sürdürülebilirliğe yönelik eğitici, bilinçlendirici programlarının düzenlenmesi ile mirasın korunması boyutu ($r=,462^{**}$, $p=,000$) ile orta düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanırken; algılanan negatif etkiler boyutu ($r=,021$, $p=,668$) ile bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır.

Miras yakınlığı boyutunun tutum boyutu ($r=,532^{**}$, $p=,000$), algılanan pozitif etkiler boyutu ($r=,620^{**}$, $p=,000$), uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması boyutu ($r=,348^{**}$, $p=,000$), fiziksel yapıların kurulması ve eğitim kurumlarında ders olarak okutulması ile mirasın korunması boyutu ($r=,435^{**}$, $p=,000$), bilimsel araştırmalar ve sürdürülebilirliğe yönelik eğitici, bilinçlendirici programlarının düzenlenmesi ile mirasın korunması boyutu ($r=,521^{**}$, $p=,000$) ile orta düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanırken; algılanan negatif etkiler boyutu ($r=,022$, $p=,663$) ile bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır.

Algılanan negatif etkiler boyutunun fiziksel yapı boyutu ($r=,169^{**}$, $p=,001$) ile

negatif yönde düşük ilişki olduğu bulgulanırken; diğer boyutlarla arasında herhangi bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır.

Tutum boyutunun algılanan pozitif etkiler boyutu ($r=,630^{**}$, $p=,000$), okul dışı etkinlikler boyutu ($r=,499^{**}$, $p=,000$), fiziksel boyutu ($r=,454^{**}$, $p=,000$), okul dışı etkinlikler boyutu ($r=,614^{**}$, $p=,000$) ile orta düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanmıştır.

Algılanan pozitif etkiler boyutunun okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması boyutu ($r=,478^{**}$, $p=,000$), fiziksel yapı boyutu ($r=,483^{**}$, $p=,000$), akademik çalışmalar boyutu ($r=,653^{**}$, $p=,000$) ile orta düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanmıştır.

Okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması boyutunun fiziksel yapı boyutu ($r=,465^{**}$, $p=,000$), akademik çalışmalar boyutu ($r=,621^{**}$, $p=,000$) ile orta düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanmıştır.

Fiziksel yapı boyutunun akademik çalışmalar boyutu ($r=,721^{**}$, $p=,000$) ile yüksek düzey pozitif doğrusal ilişki bulgulanmıştır.

2.2.3. Regresyon analizi

Regresyon analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerin araştırılmasına yönelik istatistiksel bir araçtır. Genellikle araştırmacı, bir değişkenin diğeri üzerindeki nedensel etkisini tespit etmeye çalışmaktadır. Bu tür sorunları araştırmak için araştırmacı, ilgilenilen temel değişkenler hakkındaki verileri bir araya getirmekte ve nedensel değişkenlerin, etkiledikleri değişken üzerindeki niceliksel etkisini tahmin etmek için regresyondan yararlanmaktadır. Araştırmacı, ayrıca tipik olarak tahmin edilen ilişkilerin istatistiksel anlamlılığını, yani gerçek ilişkinin tahmin edilen ilişkiye yakın olduğuna dair güven derecesini de değerlendirmektedir (Sykes, 1993). Regresyon analizinin basit regresyon ve çoklu regresyon analizi olmak üzere iki türü mevcuttur. Basit regresyon analizi, yordayıcı değişkenin belirli bir sonuç üzerindeki göreceli etkisini değerlendirmektir. Basit regresyon analizinde, belirleme katsayısına (R^2) göre yorum yapılmaktadır (Kelly vd., 2003, s. 619). Basit regresyon, bilinen normal dağılan sayısal bir değişkenden bilinmeyen ve aralarında ilişki olan bir başka normal dağılan sayısal değişkeni tahmin etmek için uygulanan analizi ifade etmektedir. Çoklu regresyon ise birden fazla değişkenden yararlanarak bir değişkeni tahmin etmek amacıyla modelleme yapılmasını ifade etmektedir (Kılıç, 2013, s. 90). Çoklu regresyon modelinde dikkat edilmesi gereken nokta modele dâhil edilen değişken sayısı arttıkça belirlilik katsayısı artmaktadır. Böyle durumlarda, düzeltilmiş belirlilik katsayısına

(Adjusted $R^2 \rightarrow \Delta R^2$) göre yorum yapılmaktadır (Kalaycı, 2014:259). Ek olarak, regresyon analizinde ANOVA (F istatistiğine göre) modelin bir bütün olarak anlamlı olup olmadığını test etmeye yaramaktadır (Kalaycı, 2014). Araştırma kapsamında çoklu regresyon analizi uygulanmış olup, analizlere ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 9. Değişkenlere ilişkin regresyon analizi

Bağımlı Değişken	Model (Sabit) ve Bağımsız Değişken	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Katsayılar	ANOVA		R	R^2	Düzeltilmiş R^2	Tolerans	V.I.F.
		Beta	Std. Hata		F	Anlam Düzeyi					
Akademik çalışmalar	Sabit	1,358	,178								
	inlerin Desteği	,014	,035	,018	82,736	,000	,713	,508	,502	,587	1,704
	Miras Yakınlığı	,111	,043	,120						,565	1,769
	Algılanan Negatif Etkiler	-,028	,013	-,075						,995	1,005
	Tutum	,243	,039	,304						,524	1,908
	Algılanan Pozitif Etkiler	,362	,050	,374						,459	2,180
Fiziksel yapı	Sabit	1,771	,245								
	Sakinlerin Desteği	-,037	,048	-,042	36,969	,000	,562	,316	,308	,587	1,704
	Miras Yakınlığı	,205	,059	,190						,565	1,769
	Algılanan Negatif Etkiler	-,071	,018	-,163						,995	1,005
	Tutum	,208	,053	,223						,524	1,908
	Algılanan Pozitif Etkiler	,275	,069	,244						,459	2,180
Okul dışı etkinlikler	Sabit	1,188	,282								
	Sakinlerin Desteği	,090	,056	,008	34,242	,000	,547	,300	,291	,587	1,704
	Miras Yakınlığı	-,010	,068	-,008						,565	1,769
	Algılanan Negatif Etkiler	,019	,021	,039						,995	1,005
	Tutum	,317	,061	,298						,524	1,908
	Algılanan Pozitif Etkiler	,317	,079	,247						,459	2,180

Tablo 9’da yapılan regresyon analizi incelendiğinde ANOVA (F istatistiğine göre) modeline göre, somut olmayan kültürel miras algısı boyutları olan sakinlerin desteği, miras yakınlığı, algılanan negatif etkiler, tutum ve algılanan pozitif etkilerin akademik çalışmalar boyutu ($F=82,736$, $p=,000$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır. Bu durumda, katılımcıların akademik çalışmalar ile mirasın korunmasına ilişkin algılarındaki değişkenliğin %50,2’sinin

bağımsız değişken olan somut olmayan kültürel mirasın boyutları ile açıklandığı söylenebilir.

Yine aynı tablo incelendiğinde ANOVA (F istatistiğine göre) modeline göre somut olmayan kültürel miras algısı boyutları olan sakinlerin desteği, miras yakınlığı, algılanan negatif etkiler, tutum ve algılanan pozitif etkilerin fiziksel yapı korunması boyutu ($F=36,969$, $p=,000$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır. Bu durumda, katılımcıların fiziksel yapı korunmasına ilişkin algılarındaki değişkenliğin %30,8'inin bağımsız değişken olan somut olmayan kültürel mirasın boyutları ile açıklandığı söylenebilir.

Son olarak ANOVA (F istatistiğine göre) modeline göre somut olmayan kültürel miras algısı boyutları olan sakinlerin desteği, miras yakınlığı, algılanan negatif etkiler, tutum ve algılanan pozitif etkilerin uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunması boyutu ($F=34,242$, $p=,000$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgulanmıştır. Bu durumda, katılımcıların uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına ilişkin algılarındaki değişkenliğin %29,1'inin bağımsız değişken olan somut olmayan kültürel mirasın boyutları ile açıklandığı söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Değişen üretim ve tüketim kalıpları, bir zamanlar coğrafya, iklim ve inanç sistemleri tarafından şekillendirilen farklı kültürlerin homojenleşmesine neden oldu. Sonuç olarak hem somut hem de somut olmayan kültürel mirasın korunması ihtiyacı giderek önem kazanmıştır (Demirbulat vd., 2015:65-66). Toplulukların mutfak, moda ve sözlü gelenekler gibi alanlarda farklılıklarını kaybetmesi korumanın aciliyetini ortaya çıkarıyor. Bu endişe sadece yerel kişi ve kuruluşlar tarafından değil aynı zamanda UNESCO gibi koruma ve aktarma girişimlerini üstlenen uluslararası kuruluşlar tarafından da paylaşılmaktadır. Aşıklık gibi kültürel varlıklara odaklanan Yaşayan İnsan Hazine programı gibi çabalara rağmen, bu tedbirlerin geleneklerin sürdürülebilirliğini sağlamada sınırlı bir başarıya sahip olduğu açıktır. Dönüşüm sürecinin karmaşık doğası, âşıklığın ve onunla ilişkili geleneklerin devamlılığını doğrudan etkileyen çok sayıda zorluğu beraberinde getiriyor (Ertaş, 2018:1-15).

Araştırmalar, Türkiye'de somut olmayan kültürel mirasa odaklanan toplam 211 yayının bulunduğunu gösteriyor. Yayın türlerine bakıldığında makaleler toplamın %64'ünü, makaleler ise %26'sını oluşturuyor. Ayrıca bu yayınların %10'unun lisansüstü tez ve makalelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu araştırma konusuyla ilgili ilk çalışma, Türkiye'nin 5448 nolu kanun kapsamında 2006 yılına dayanıyor (Çelik, Yıldız ve Altuğ, 2023: 6-23).

UNESCO, 2006 yılında Sözleşme 'ye taraf olduğundan bu yana, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun'un uygulanması yoluyla somut olmayan kültürel mirasın (ICH) korunmasında aktif olarak yer almaktadır. Son yıllarda özellikle 2015 yılından sonra ICH odaklı yayınlarda gözle görülür bir artış gözlenmektedir.

Araştırmada, Şırnak ilinin yerel halkının somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı üzerindeki etkisini ortaya koymak hedeflenmiştir. Araştırma sonucunda, somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirası korumaya ilişkin algı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiş olup araştırma kapsamında geliştirilen H₁' hipotezin kabul edildiği görülmüştür.

Araştırma değişkenlerinin boyutları arasında düşük, orta ve yüksek düzeyde ilişkiler

olduğu bulgulanmıştır. Kültürel miras algısı boyutları arasındaki ilişki sonucunda, sakinlerin desteğine ilişkin algıları arttıkça miras yakınlığına, kültürel mirasa ilişkin tutuma, algılanan pozitif etkilere, okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına, fiziksel yapı korunmasına ve akademik çalışmalar ile mirasın korunmasına ilişkin yerel halkın algılarının arttığı tespit edilmiştir. Miras yakınlığına ilişkin yerel halkın algıları arttıkça, kültürel mirasa ilişkin tutuma, algılanan pozitif etkilere, uluslararası işbirliği ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dönük okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına, fiziksel yapı ile korunmasına ve akademik çalışmalar ile mirasın korunmasına ilişkin algıların arttığı da tespit edilmiştir. Öte yandan algılanan negatif etkilere ilişkin yerel halkın algıları arttıkça fiziksel yapı ile mirasın korunmasına ilişkin algıların azaldığı görülmüştür. Kültürel mirasa ilişkin tutum yerel halkın algıları arttıkça da algılanan pozitif etkilere, okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına, fiziksel yapı ile korunmasına ve akademik çalışmalar ile mirasın korunmasına ilişkin algıların arttığı bulgulanmıştır. Ek olarak algılanan pozitif etkilere yönelik yerel halkın algıları arttıkça okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına, fiziksel yapı ile mirasın korunmasına ve akademik çalışmalarla ile mirasın korunmasına ilişkin algıların arttığı da tespit edilmiştir.

Kültürel mirası korumaya ilişkin boyutlar arasındaki ilişki bulguları okul dışı etkinlikler ile mirasın korunmasına ilişkin yerel halkın algılarının artması durumunda fiziksel yapı ile mirasın korunmasına ve akademik çalışmalarla ile mirasın korunmasına ilişkin algılarının da arttığını göstermektedir. Yine benzer şekilde, fiziksel yapı ile mirasın korunmasına ilişkin yerel halkın algıları arttıkça akademik çalışmalar ile mirasın korunmasına ilişkin algılarının arttığı da diğer tespitler arasındadır.

Şırnak, sahip olduğu kültürel miras birikimleriyle birçok çekicilik unsurunu ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Şırnak'ın birçok somut olmayan kültürel miras unsuru barındırması, Şırnak'ı turizm açısından da avantajlı bir destinasyon haline getirmektedir. Bu kapsamda, araştırma, literatüre eklenmesi öngörülen somut olmayan kültürel miras unsurlarının bilinebilirliğini artırması ve turizm açısından Şırnak'ın kalkınmasına, özellikle de somut olmayan miras unsurlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliği hususunda bilinç oluşturmaları ve yazınsal hafızanın tazelenmesi açısından katkı sağlamaktadır.

Kültürel mirasın aktarılması bir milletin kimliğini kaybetmemesi ve koruması (Çetin, 2010:182) bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenden ötürü kültürel

mirasın doğru şekilde aktarılması için çalışmalar yapılmalı ve kültürel miras korunmalıdır (Dumrul, 2021:11). Somut olmayan kültürel miras bağlamında bakıldığında, özellikle geçmişten günümüze aktarılan, gelenek, görenekler, örf, adetler, ritüeller, yerel ve yöresel yemekler ön plana çıkmaktadır. Somut olmayan kültürel miras unsurlarının tarihsel, sosyolojik, kültürel, dinsel ve etniksel temaslarla gelişmesi, aktarılması, toplulukların ve kavimlerin kendine özgü bir yaşam tarzını sürdürmesine olanak sağlaması açısından önem arz ettiği düşünüldüğünde, bu yönde yapılan bu araştırma önemli bir rehber olarak ilgili literatüre katkı sunmaktadır.

Yüzyıllar boyunca yoğrulan kültürel etkileşim, kaynaşma ve bu yöndeki hamleler bir iç içe geçmişliği beraberinde getirmekle birlikte kültürel miras değerlerinin yaşatılabilmesi, korunması ve geleceğe aktarılması önemli bir görev olarak insanlığın önünde yer almaktadır. İnsanoğlunun, görev edinerek ve duyarlılık ile bu kavram temelinde miras birikimini koruması gerekmektedir. Kuşcuoğlu ve Taş (2017:66) yapmış olduğu çalışmasında da kültürel miras öğelerinin ülke ve yöre kalkınmasında önemli etkisi olduğunu vurgulamıştır.

Öyle ki somut olmayan kültürel miraslar milletimizin geçmişten geleceğe taşınması gereken hazinelerdir. Bunları korumak, muhafaza etmek, yaymak bizim işimiz, kendimize bu alana adanmak da sorumluluğumuz. Özellikle Anadolu'da somut olmayan ve kaybolmaya yüz tutmuş pek çok kültürel gelenek bulunmaktadır.

Bu çalışmada, bir bütün olarak ele alınan somut olmayan kültürel miras ve unsurlarının ana temeli, kültürel miras bağlamında bütüncül bir yaklaşım ile konuyu ele almaktadır. UNESCO'nun öncülüğünde ifade edilen somut olmayan kültürel miraslar ve buna bağlı ifadeler, unsurları ayırabilme ve kavramsal bütünlüğü koruma açısından önem arz etmektedir. Şırnak'ın somut olmayan kültürel miras kavramı temelinde yapılan bu çalışmada somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin önemine vurgu yapılmak istenmiştir. Yapılan araştırma bağlamında, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğine ilişkin bazı öneriler sunulmuştur.

Bunlar;

- ✓ Somut olmayan kültürel miras kavramlarının toplumsal bilinebilirliğine yönelik üniversite, sivil toplum kuruluşları (STK) ve devlet organları arasında daha fazla bilgi alışverişinin gerekliliği,

- ✓ Alternatif turizm kapsamında somut olmayan kültürel mirasa ilişkin turizm algısının geliştirilebilmesi ve deniz-güneş-kum ekseninin dışında bu turizm faaliyetlerinin artması, paket tur ve organizasyonların geliştirilmesi gerekliliği,
- ✓ Şırnak'ın somut olmayan kültürel mirası temelinde Şırnak'ın tanıtımı için gerekli olan sosyal medya araçları ile daha fazla kurum ve kuruluşlar bazında reklam, tanıtım vb. yapılması gerekliliği,
- ✓ Türkiye'de ve Şırnak'ta çalışmalarda bulunan Somut Olmayan Kültürel Miras sanatçılarının daha fazla medya organlarında yer alması gerekliliği öneriler olarak sunulmaktadır.

Yukarıda sunulan öneriler temelinde, somut olmayan kültürel miras kavramının, toplum tarafından hem kavramsal hem de amaç olarak benimsenmesi ve bilinmesi tüm toplum ve medeniyet için önemlidir. Tanıtımların koordineli, tüm topluma etki eden unsurlarla ve bileşenler ile koordineli bir biçimde yapılmasının Şırnak'ın somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bilinebilirliğine büyük katkılar sağlayacağı unutulmamalıdır.

Bölgesel Kalkınma Ajansları, kendi bölgelerindeki Somut Olmayan Kültürel Miras envanter çalışmalarını İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile işbirliği yaparak yürütebilmektedir. Kaymakamlıklara ve belediyelere resmi yazı gönderilerek ilçe, mahalle ve köylerdeki potansiyel Somut Olmayan Kültürel Miras alanlarının listesi oluşturulabilmektedir. Bu listeler daha sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı Söküm Dairesi ve UNESCO Türkiye Koordinatörlüğü tarafından incelenerek Dünya Somut Olmayan Kültürel Miras listesine alınacak adayların tespiti yapılabilecek. Kurumlar, kaymakamlıklar ve belediyelerle iş birliği yaparak bu kültürel miras alanlarının korunması ve tanıtılmasına yönelik etkili girişimler hayata geçirebilir. Ayrıca acenteler, söküm uygulamalarına ilişkin bilgi ve anlayışlarını artırmak amacıyla bölgedeki kaymakamlık ve belediye personelinin bir araya getirildiği somut olmayan kültürel miras farkındalık çalıştayını düzenleyebilir. Bölgesel Kalkınma Ajansları tarafından sunulan teknik destek programları aracılığıyla, genç neslin toplumdaki önemi konusunda eğitilmesine özellikle odaklanılarak, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan somut olmayan kültürel mirasların belirlenmesi ve korunmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Ajansın turizm mali destek programları kapsamında, özellikle turizm altyapısına odaklanan bazı proje alt faaliyetleri, somut olmayan kültürel mirası da kapsayabilir. Yerel toplulukların finansal refahını destekleyen ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlayan projelere

öncelik verilebilir. Somut olmayan kültürel mirasın sosyal etkisi, sosyo-ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması ve kırsal ekonomik büyümenin temelini oluşturması nedeniyle önemlidir. Acentelerin uygulamaya koyduğu yeni bir mekanizma olan Sosyal Kalkınma destek programından sökümlerle ilgili projeler için yararlanılabilecek. Bu programın amaçları arasında istihdam edilebilirliğin artırılması, sosyal girişimciliğin ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi, sosyal katılımın teşvik edilmesi ve sosyal sorumluluğun teşvik edilmesi yer almaktadır. Söküm işlemleri tüm bu önceliklere uygun olduğundan, bu destek mekanizmaları kapsamında söküm içeren projelere öncelik verilebilir. Bu programlara kamu kurumları, kamu yararına faaliyet gösteren meslek kuruluşları, birlikler, kooperatifler, sivil toplum kuruluşları ve sosyal sorumluluğa bağlı özel sektör kuruluşları başvurabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acıelma, B., ve Güngör, Ş. (2021). Kültürel mirasın korunması ve turizm ilişkisi bağlamında Altınköy Açık Hava Müzesi. 2 (2), 72-77. *Kültürel Miras Araştırmaları*.
- Açııcı, F. K., Ertaş, Ş., ve Sönmez, E. (2017). Sürdürülebilir turizm: Kültür turizmi ve kültürel miras. 3(1), 52-66. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*.
- Adiloğulları, İ. (2007). *Bodrum ve Kuşadası'ndaki beş yıldızlı otellerde kalan turistlerin rekreasyonel sorunları* (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)).
- Aggarwal, KM (2016). S. Aggarwal'ın [Chin. Phys B 23 (2014) 093203]. 25 (4), 043201. *Çin Fiziği B*.
- Ahmad, Y. (2006). The scope and defination of heritage: From tangible to intangible. 12(3), 292-300. *International Journal of Heritage Studies*.
- Aliağaoğlu, A. (2004). Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye'den örnekler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(2), 50-64.
- Álvarez-García, J.; Maldonado-Erazo, C.P.; Del Río-Rama, M.C.; Castellano-Álvarez, F.J. Cultural Heritage and Tourism Basis for Regional Development: Mapping of Scientific Coverage. 2019, 11, 6034. Sustainability.
- Anonim (2021). Kültür. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/160773/mod_resource/content/1/SOS2%20-%20Kültür.pdf.
- Anonim (2022a). Turizm Nedir. <https://turizmpress.com/kaynakca/turizm-nedir/>.
- Anonim (2022b). World Conference on Cultural Policies: final report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000052505>.
- Anonim (2022c). Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir? <https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-195763/somut-olmayan-kulturel-miras-nedir.html>.
- Apuke, OD (2017). Nicel araştırma yöntemleri: 33 (5471), 1-8 Bir özet yaklaşımı.
- Aslan, Z., ve Ardemagni, M. (2006). *Introducing Young People to the Protection of Heritage Sites and Historic Cites*. Publications of ICCROM.
- Ataç, M. (2022). *Yaşayan İnsan Hazinesi Hamza Üstünkaya'nın Çini Sanatına Katkıları*. (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü)
- Avcı, M., ve Memişoğlu, H. (2016). Kültürel Miras Eğitimine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. 15(1). *Elementary Education Online*.
- Aydemir, F. (2017). *Popüler Kültürde Mistik Motifler: Bir Anlatı, Tüketim ve Gösteri Alanı Olarak Tasavvuf*. (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)
- Bandoğlu, Z. (2015). Türkiye'de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. 5(2), 155-168. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Barakou, F., Pitsaris, A., Wouters, P. A. A. F., ve Steennis, E. F. (2017, June). Study of series resonance overvoltage at LV side of transmission transformer during EHV

cable energization. In *Int. Conf. Power Syst. Transients* (No. June).

- Bayram, I., Erbey, F., Erdem, S., Yildizdas, D., Yilmaz, S., Alabaz, D., ... ve Tanyeli, A. (2009). Recombinant factor VIIa and activated prothrombin-complex concentrate administration in the management of bleeding, coagulopathy and intractable coagulopathy in pediatric patients undergoing invasive medical procedures or surgery. 33(4), 205-212. *International Journal of Hematology and Oncology*.
- Bayram, K., ve Coşkun, A. (2022). Şırnak'ta Dini Hayat. (40), 218-263. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Briggs, A. (2007) Kültür, Çev. Sevim Kebeli, s. 74, ss. 99. Milli Folklor.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). Kestirisel İstatistik. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 26(2), 409-428. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000483
- Can, M. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik Raporu. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <http://teftis.kulturturizm.gov.tr>.
- Casteel, A. ve Bridier, Hollanda (2021). Doktora Öğrenci Araştırmalarında Grupların Ve Örneklerin Açıklanması. 16 (1). *Uluslararası Doktora Çalışmaları Dergisi*.
- Chng, K.S. ve Narayanan, S. Culture and social identity in preserving cultural heritage: An experimental study. 2017, 44, 1078–1091. *Int. J. Soc. Econ*.
- Cline, DB ve Samorodnitsky, G. (1994). Bağımsız rastgele değişkenlerin çarpımının alt üstelliği. 49 (1), 75-98. *Stokastik Süreçler ve Uygulamaları*.
- Cominelli, F., ve Greffe, X. (2012). Intangible cultural heritage: Safeguarding for creativity. 3(4), 245-250. *City, Culture and Society*.
- Conti, A. L. (2015). Cultural heritage and tourism: possibilities of a sustainable relationship. Technical Transactions (Czasopismo Techniczne), <http://hdl.handle.net/11746/1914>
- Cudeck, R. (2000). Exploratory factor analysis. In *Handbook of applied multivariate statistics and mathematical modeling* (pp. 265-296). Academic Press.
- Çakırca, D. (2015). Savaşın savunmasız düşmanı-kültürel miras. 4(6), 16-35. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Çeçen, A. (1984). *Kültür ve Politika*. İstanbul: Hil.
- Çelepi, M.S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. 3(3), 15-35. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Çelik, S., ve Kadirhan, G. (2024). Bilinmeyene Yolculuk: Şırnak Kültür, İnanç ve Doğa Turizmi Rotaları. 7(1), 123-138. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*,
- Çelik, S., ve Toprak, L. S. (2018). Şırnak geleneksel el sanatlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi. 6(5), 687-692. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Çelik, S., Ersoy, N., ve Besen, S. (2020). Restoran işletmelerinin yöresel yemeklere yönelik farkındalıkları: Şırnak ili örneği. 2(1), 31-37. *Tourism and Recreation*.
- Çelik, S., Yıldız, N., ve Altuğ, A. (2023). Kültürel Değerlere Yönelik Farkındalık Demografik Değişkenlere Göre Değişir mi? Cizre/Şırnak'ta Bir Araştırma. 20(1),

6-23. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*.

- Çeliktas Türkbal, Ö. (2021). Kültürel mirasın korunmasının insan hakları hukuku ile ilişkisi ve kültürel miras hakkı. 23, 1443-1481. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık köyünde kültürel miras ve turizm algısı. 11(87), 181-190. *Milli Folklor*.
- Demir, S. (2022). Comparison of normality tests in terms of sample sizes under different skewness and Kurtosis coefficients, 9(2), 397-409. *International Journal of Assessment Tools in Education*.
- Demirbulat, Ö.G. Saatçi, G., ve Avcıkurt, C. (2015). Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin algıları: Harmancık myo örneği. 12, 63-86. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*.
- Diker, O. (2019). Kültürel Miras İle Kültürel Miras Turizmi Kavramları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. 30(30), 365-374. *The Journal of Academic Social Science*.
- Dumrul, E. (2021). *Kültürel Mirasın Aktarımında Bir Araç Olarak Kitap Resimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü)
- Eichler, M. (2012). Graphical modelling of multivariate time series. 153(1-2), 783-793, *Probability Theory and Related Fields*.
- Ekici, M. (2004). Bir Sempozyumun Ardından: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi, yıl 16, sayı 61. *Milli Folklor Dergisi*.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. 15, 51-59. *Ege Coğrafya Dergisi*.
- Ertaş, Ç. (2018). Kamu Çalışanlarının Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi: Şırnak Örneği. *Mukaddime*.
- Esfehani, M. H., ve Albrecht, J. N. (2018). Roles of intangible cultural heritage in tourism in natural protected areas. 13(1), 15-29. *Journal of heritage tourism*
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji Nedir?* Anı Yayıncılık, İstanbul.
- Gogtay, NJ ve Thatte, UM (2017). Korelasyon analizinin ilkeleri. 65 (3), 78-81. *Hindistan Hekimler Birliği Dergisi*.
- González Santa-Cruz, Francisco; López-Guzmán, Tomás (2017). *Culture, tourism and World Heritage Sites. Tourism Management Perspectives*, 24(), 111–116. doi:10.1016/j.tmp.2017.08.004
- Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları*. Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul.
- Guan, NC ve Yusoff, MSB (2011). Veri analizinde eksik değerler: yoksaymak mı yoksa atfetmek mi? 3 (1). *Tıpta Eğitim Dergisi*.
- Gül, A. (2010). *İslamköy Özelinde Somut Kültürel Turizm Değerleri, Kültürel Miras Değeri, Yerel Kimliği ve Köy Planlaması & Tasarımı Açısından İslamköy'ün Mevcut Durumu ve Geleceği*. Astana Yayınları, Ankara.
- Gül, A., ve Aydemir, Ç. (2020). Cbs ortamında kültür rotalarının belirlenmesi: Isparta ili örneği. 3(2), 1-20. *GSI Journals Serie C: Advancements in Information Sciences and Technologies*,

- Gülcan, B. (2010). Türkiye’de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı, c. 2, s. 1, ss. 99-120. *İşletme Araştırmaları Dergisi*.
- Gülsever, K., ve Kaya, M. (2022). UNESCO Dünya Miras Listesinde Türkiye: Instagram fotoğrafları üzerine bir karma yöntem araştırması. 12(3), 486-508. *Journal of Humanities and Tourism Research*.
- Gümüşçü, O. (2018). Tarihi coğrafya ve kültürel miras. (75), 99-120. *Erdem*,
- Gürbüz, G. (2022). Dünya’da ve Ülkemizde Somut Olmayan Kültürel Miras Örnekler. <https://www.mevka.org.tr/assets/upload/dosyalar/DsyVgGDNb121202121409PM.pdf>
- Hakala, U., Latti, S., ve Sandberg, B. (2011). Operationalising brand heritage and cultural heritage. 20(6), 447-456. *Journal of Product & Brand Management*.
- Hoang, K. V. (2021). The benefits of preserving and promoting cultural heritage values for the sustainable development of the country. E3S Web of Conferences, 234, 00076. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202123400076>
- Howard, P. (2003). *Heritage: Management, Interpretation, Identity*. Londra: Continuum.
- <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,13223/unesco-somut-olmayan-kulturelmiras-calismalari.html> (10.03.2024)
- <http://www2.unwto.org/> (20.03.2024)
- <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-167971/yasayan-insan-hazinelere.html> (21.04.2024)
- <https://www.ktb.gov.tr/TR-96254/kultur.html> (18.04.2024)
- <https://www.unwto.org/news/unwto-becomes-un-tourism-to-mark-a-new-era-for-global-sector> (10.04.2024)
- Joliffe, I. T., ve Morgan, B. J. T. (1992). Principal component analysis and exploratory factor analysis. 1(1), 69-95. *Statistical methods in medical research*.
- Kaderli, L. (2014). Kültürel Miras Koruma Yaklaşımlarının Tarihsel Gelişimi. (12), 29-41. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*.
- Kafesoğlu, İ. (1992) Türk Millî Kültürü, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kaiser, G. (2014). VMVM ile birim testi sanallaştırması. 40-56, 36. *Uluslararası Yazılım Mühendisliği Konferansı Bildirileri* içinde.
- Kalay, H.A., ve Yıldız, S. (2017). Akdamar anıt müzesi’nin (kilisesi) tarihsel süreçleri ve kültürel miras turizmi açısından önemi. 6(1), 121-136.. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal of Bitlis Eren University Institute of Social Sciences*
- Kalaycı, Ş. (2014). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın
- Kelly, R. T., ve Woolley, A. T. (2003). Thermal bonding of polymeric capillary electrophoresis microdevices in water. 75(8), 1941-1945. *Analytical chemistry*.
- Kılıç, S. (2013). Doğrusal regresyon analizi. 3 (2), 90-92. *Duygudurum Bozuklukları Dergisi*.
- Kiper, A. U. T., ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. 3(3), 305-314. *Tekirdağ*

- Kozak, N., Akoğlan, M., ve Kozak, M. (1997). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*, 3. Baskı. Ankara.
- Kuşçuoğlu, G.Ö., ve Taş, M. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. 2(1), 58-67. *Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Akademi Dergisi*.
- Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. 1(1), 27-32. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*.
- KÜLTÜR, V. T. B., ve Bakanlığı, T. (2009). Turizm Belgeli Tesis İstatistikleri–2008. Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü.
- Lin, J. R., Izar, B., Wang, S., Yapp, C., Mei, S., Shah, P. M., ... ve Sorger, P. K. (2018). Highly multiplexed immunofluorescence imaging of human tissues and tumors using t-CyCIF and conventional optical microscopes. 7. *Elife*.
- Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve Tarih*. Ankara: Başak Yayınları.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana*. İstanbul, İnsan Yayınları.
- UNESCO, U. (1982, July). Mexico City declaration on cultural policies. In *World Conference on Cultural Policies*.
- Oğuz, M.Ö. (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M.Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. 25(100), 5-13. *Milli Folklor*.
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi. 21(84), 73-86. *Milli folklor*.
- Özkartal, Z. (2015). Bir kültürel mirasımız "Isparta Yılankırkan Çeşmesi". 8(15), 26-36. *Akdeniz Sanat Dergisi*.
- Özlem, D. (2012). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Özleyen, E., ve Tepeci M. (2017). Manisa'da yöresel yemeklerin ve lezzetlerin turizmin gelişimine katkısının belirlenmesi. 4(2), 139-152. *Turizm Akademik Dergisi*.
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ., (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma, 2, s:183-195. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Özünel, E.Ö. (2019). Geleneğin geleceği: Somut olmayan kültürel miras unsuru olarak Âşıklık. 1(1), 39-45. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*.
- Petronela, T. (2016). The importance of the intangible cultural heritage in the economy. 39, 731-736. *Procedia Economics and Finance*.
- Polat, M. (2020). Yöresel yemek imajının destinasyon tercihinde etkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43), 183-194. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.712430>
- Ratner, B. (2009). Korelasyon katsayısı: Değerleri + 1/- 1 arasında mı değişiyor yoksa öyle mi? 17 (2), 139-142. *Pazarlama için hedefleme, ölçüm ve analiz dergisi*.
- Roopa, S. ve Rani, MS (2012). Bir anket için anket tasarımı. 46 (4_suppl1), 273-277. *Hint Ortodonti Derneği Dergisi*.

- Saçan, Z. (2010). *Kültürel turizm işletmeciliği ve Konya-Şırnak illeri karşılaştırılması* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Selçuk, M. (1999). Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğrenimini Sorgulayan Bir Deneme. 41(4), 255-264. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Sezgin, O. M. (2001) Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Sharma, B. (2016). A focus on reliability in developmental research through Cronbach's Alpha among medical, dental and paramedical professionals. 3(4), 271-278, *Asian Pacific Journal of Health Sciences*.
- Soydan, E., ve Şarman, N. (2019). Mardin ve Şırnak illerindeki Süryanilere ait dini yapıların kültür (ve inanç) turizmi potansiyeli. 6(6 Issue 8), 589-607. *The Journal of Academic Social Science Studies*.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J. ve Szivas, EM (2014). Bölge sakinlerinin turizm gelişimine desteği: Bölge sakinlerinin yer imajının ve algılanan turizm etkilerinin rolü. 45 , 260-274. *Turizm işletmeciliği*.
- Sühr, DD (2006). Açımlayıcı veya doğrulayıcı faktör analizi?
- Sykes, AO (1993). Regresyon analizine giriş.
- Şenel, Z., ve Çelik, S. (2023). Turizm paydaşlarının Şırnak inanç turizmine yönelik algıları. 5(2), 43-57. *Tourism and Recreation*,
- Şengül, S., ve Türkay, O. (2015). Doğu Karadeniz Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*. 599-606. 14-16 Mayıs, Gümüşhane.
- Tabachnick, BG ve Fidell, LS (2001) Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanılması. 4. Baskı, Allyn ve Bacon, Boston.
- Top, M. (2009). Şırnak kültür envanteri, Şırnak Valiliği. Anıt Matbaa, Ankara, 2009.
- Topçu, N. (1961). *Yarınki Türkiye*. Yağmur Yayınevi, İstanbul.
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi*. Bilgi Yayıncılık, Ankara.
- Türker, A., ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. 4(9), 88-89. *Yeni Fikir Dergisi*.
- UNESCO (1972). The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: Adopted by the General Conference at its seventeenth session Paris, 16 november 1972. <http://whc.unesco.org/en/conventiontext>.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi (2. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ursachi, G., Horodnic, I. A., ve Zait, A. (2015). How reliable are measurement scales? External factors with indirect influence on reliability estimators. 20, 679-686. *Procedia Economics and Finance*.
- Uygur, S.M., ve Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. (2), 30- 49. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Ünsal, D., ve Pulhan, G. (2012). Türkiye’de Kültürel Mirasın Anlamı ve Yönetimi. (pp. 30-65) *Kültürel Miras Yönetimi*.
- Yamak, N., Tanrıöver, B., ve Güneysu, F. (2012). Turizm–Ekonomik Büyüme İlişkisi: Sektör Bazında bir İnceleme. 26(2), 205-220. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari*

Bilimler Dergisi.

Yılmaz, L. (2020). Mersin’de somut kültürel miras bilinci ve koruma üzerine bir değerlendirme. 5(8), 156-177. *Amisos*.



Ekler

Ek – 1

DEMOGRAFİK SORULAR

1.Cinsiyet

☐ Kadın ☐ Erkek

2.Medeni Durum

☐ Evli ☐ Bekar

3. Eğitim Durumu (Lütfen yazınız)

☐ İlköğretim ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans

☐ Yüksek lisans ☐ Doktora

4. Mesleğiniz (Lütfen yazınız)

☐ İşsiz ☐ Emekli ☐ Devlet Memuru
☐ Özel Sektör ☐ Serbest Meslek ☐ Ev Hanımı
☐ Öğrenci ☐ Diğer

6. Yaşınız (Lütfen yazınız)

☐ 18-24 yaş arası
☐ 25-34 yaş arası
☐ 35-44 yaş arası
☐ 45-54 yaş arası
☐ 55-64 yaş arası
☐ 65 yaş ve üzeri

7.Aylık Gelir Durumu (Lütfen yazınız)

☐ Herhangi bir gelirim yok
☐ Asgari ücret altında
☐ Asgari ücret – 20.000 TL arası
☐ 20.001 TL – 30.000 TL arası
☐ 30.001 TL – 40.000 TL arası
☐ 40.001 TL ve üzeri

Aşağıda, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına ilişkin görüşlerinizi “1: Hiç Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Kararsızım”, “4: Katılıyorum” ve “5: Tamamen Katılıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz (Lütfen her madde için sadece 1 seçenek işaretleyiniz).

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	1	2	3	4	5
Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamında mirasın araştırılması, derlenmesi, arşiv ve belgeleme merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasa ilişkin müzelerin kurulması gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Eğitim kurumlarında "Somut Olmayan Kültürel Miras" dersinin ders olarak okutulması gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
Kitle iletişim araçlarında olumlu kültürel değerler olarak Somut Olmayan Kültürel Mirasa yer verilmesi gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın ulusal düzeyde korunması için devletlerin kendi sınırları içerisinde gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın işleyişine değer katmak için her ülke genel bir politika benimsemeli ve ülkeler mirasın korunmasını da planlama programlarına dahil etmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Her ülke kendi sınırları içerisinde Somut Olmayan Kültürel Miras konusunda bir veya birden fazla yetkili kurum belirlemeli veya kurmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Her ülke, özellikle Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasına yönelik bilimsel, teknik ve sanatsal incelemeleri ve araştırmaya yönelik metodolojiyi teşvik etmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın eğitimi ve yönetimi ile ilgili kurumların oluşturulması teşvik edilmeli ve bu mirasın gelecek nesillere tanıtılarak veya başka şekilde mekanlarda öğretilmesi esastır.	☐	☐	☐	☐	☐
Ülkeler, mirasın geleneksel uygulamalarına saygı göstererek Somut Olmayan Kültürel Mirası garanti altına almalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Topluma ve özellikle gençlere yönelik eğitici, bilinçlendirici, bilgilendirici programların düzenlenmesi şarttır.	☐	☐	☐	☐	☐
İlgili topluluklar ve gruplar arasında özel eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesi esastır.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasına yönelik özellikle yönetim ve bilimsel araştırma konularında kapasite geliştirme faaliyetlerinin düzenlenmesi esastır.	☐	☐	☐	☐	☐
Bu mirasa yönelik tehditler konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerekmektedir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması için uluslararası işbirliğine ihtiyaç vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasa ilişkin bilgilerin nesilden nesile aktarılması okul dışı etkinliklerle mümkündür.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Mirasın temsili için gerekli olan doğal alanların ve hafızaya ilişkin mekanların korunması için eğitimin teşvik edilmesi esastır.	☐	☐	☐	☐	☐
Bir kültürden diğerine aktarılan Somut Olmayan Kültürel Miras, toplumların ve grupların çevre, doğa ve tarihle etkileşimine bağlı olarak sürekli olarak yeniden yaratılmakta, bu da onlara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Miras kültürel çeşitliliğe katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut Olmayan Kültürel Miras, insanların yaratıcılığına saygı gösterilmesine katkıda bulunur.	☐	☐	☐	☐	☐

Aşağıda, Somut Olmayan Kültürel Mirasa ilişkin görüşlerinizi “1: Hiç Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Kararsızım”, “4: Katılıyorum” ve “5: Tamamen Katılıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz (Lütfen her madde için sadece 1 seçenek işaretleyiniz).	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
	1	2	3	4	5
Miras yakınlığı					
Şırnak benim için çok şey ifade eder.	☐	☐	☐	☐	☐
Şırnak'ın kültürel mirasına kesinlikle katılıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Şırnak ve kültürel mirası bana bölgenin tarihini hatırlatıyor.	☐	☐	☐	☐	☐
Şırnak'ın ve kültürel mirasının benim bir parçam olduğunu düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
Algılanan olumsuz etkiler					
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumsuz etkileri olabilir. . .					
....bölgesel ekonomiyi geliştirerek ve istihdam olanaklarını artırarak.	☐	☐	☐	☐	☐
....bölgesel altyapı ve dinlenme tesislerinin iyileştirilmesi yoluyla.	☐	☐	☐	☐	☐
....aktif sosyal, kültürel ve rekreasyonel faaliyetleri artırarak.	☐	☐	☐	☐	☐
....somut olmayan kültürel mirasın devralınması ve geliştirilmesiyle.	☐	☐	☐	☐	☐
Algılanan olumsuz etkiler					
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin olumsuz etkileri olabilir. . .					
....yerel doğal ekolojiyi yok ederek.	☐	☐	☐	☐	☐
....trafik sıkışıklığı nedeniyle	☐	☐	☐	☐	☐
....Yerel suçların sayısını artırarak.	☐	☐	☐	☐	☐
Tutum					
Somut olmayan kültürel miras turizminin gelişmesinin genel olarak dezavantajlarından çok avantajları vardır.	☐	☐	☐	☐	☐
Turistik bir cazibe merkezi olarak yerel bölgenin geleceği parlak ve sürdürülebilirdir.	☐	☐	☐	☐	☐
Somut olmayan kültürel miras turizminin geliştirilmesi yerel yönetim gündeminin odak noktası olmalıdır.	☐	☐	☐	☐	☐
Turizm gelişimi doğrudan Şırnak'ın kültürel mirasıyla ilişkilendirilmelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Yerel Halkın Desteği					
Şırnak'ın kültürel miras turizminin yerelde gelişmesini aktif olarak teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
İnsanlara Şırnak ve kültürel mirası hakkında olumlu mesajlar veririm.	☐	☐	☐	☐	☐
Hükümetin turizm geliştirme politikasını desteklerim.	☐	☐	☐	☐	☐

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı:

Doğum Yeri ve Tarihi:

E-posta:

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl

KURSLAR

Belge Tarihi	Belge Adı

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev

YABANCI DİL BİLGİSİ

ESER/YAYIN/BİLDİRİ